

«Τα θέματα προέρχονται και αντλήθηκαν από την πλατφόρμα της Τράπεζας Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας που αναπτύχθηκε (MIS5070818-Τράπεζα Θεμάτων Διαβαθμισμένης Δυσκολίας για τη Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση, Γενικό Λύκειο-ΕΠΑΛ) και είναι διαδικτυακά στο δικτυακό τόπο του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής (Ι.Ε.Π.) στη διεύθυνση (<http://iep.edu.gr/el/trapeza-thematon-axiki-selida>)».

Την ταξινόμηση των θεμάτων ανά διδακτική ενότητα επιμελήθηκαν οι φιλόλογοι
- συγγραφείς Δήμητρα Γαρδάνη και Δώρα Ασημακοπούλου (εκδόσεις Άλκιμο).

4^η Διδακτική Ενότητα
Πλάτων, Πρωταγόρας, 320c-321b

Θ. Τ. 26120-26119-26118

Ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν. Ἐπειδὴ δὲ καὶ τούτοις χρόνος ἦλθεν εἰμαρμένος γενέσεως, τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείξαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῆ κεράννυται. Ἐπειδὴ δ' ἄγειν αὐτὰ πρὸς φῶς ἔμελλον, προσέταξαν Προμηθεὶ καὶ Ἐπιμηθεὶ κοσμησαί τε καὶ νεῖμαι δυνάμεις ἐκάστοις ὡς πρόπει. Προμηθεὶα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, «Νεῖμαντος δέ μου», ἔφη, «ἐπίσκεψαι»· καὶ οὕτω πείσας νέμει. Νέμων δὲ τοῖς μὲν ἰσχὺν ἄνευ τάχους προσῆπτεν, τοὺς δ' ἀσθενεστεροὺς τάχει ἐκόσμει· τοὺς δὲ ὠπλιζε, τοῖς δ' ἄοπλον διδοὺς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύναμιν εἰς σωτηρίαν. Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἤμπισχεν, πτηνὸν φυγῆν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν· ἃ δὲ ἠῦξε μεγέθει, τῶδε αὐτῶ αὐτὰ ἔσωζεν· καὶ τᾶλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν. Ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος ἀϊστωθείη· ἐπειδὴ δὲ αὐτοῖς ἀλληλοφθοριῶν διαφυγὰς ἐπήρκεσε, πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾶτο ἀμφιεννὺς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξίν καὶ στερεοῖς δέρμασιν, ἱκανοῖς μὲν ἀμῦναι χειμῶνα, δυνατοῖς δὲ καὶ καύματα, καὶ εἰς εὐνάς ἰοῦσιν ὅπως ὑπάρχοι τὰ αὐτὰ ταῦτα στρωμνὴ οἰκεία τε καὶ αὐτοφυῆς ἐκάστῳ· καὶ ὑποδῶν τὰ μὲν ὄπλαϊς, τὰ δὲ [θριξίν καὶ] δέρμασιν στερεοῖς καὶ ἀναίμοις. Τούντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζεν, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ῥίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφήν ζῶων ἄλλων βοράν· καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλισκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν, σωτηρίαν τῶ γένει πορίζων.

ΘΕΜΑ Α1. [Μονάδες 10]

1. Θ. Τ. 26120

α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Οι θεοὶ δημιουργοὺν τα θνητὰ γένη στο εσωτερικὸ της γῆς.
2. Κατὰ την κατανομή των επιμέρους ιδιοτήτων στα μικρόσωμα ζῶα δόθηκε μεγάλη δύναμη.
3. Βασικὸς σκοπὸς του Επιμηθεὶα ἦταν η διαίωσις του εἶδους των θνητῶν γενῶν.

β. Με ποιους τρόπους εξασφαλίστηκε η τροφή για όλα τα ζῶα; (μονάδες 4)

2. Θ. Τ. 26119

Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 5) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 5):

1. Τα θνητά γένη δημιουργήθηκαν από τα εξής υλικά: γη, φωτιά και όσα αναμειγνύονται με αυτά.
2. Ο Προμηθέας συμφώνησε με τον Επιμηθέα να κάνει ο ίδιος την κατανομή των επιμέρους ιδιοτήτων στα ζώα, και στη συνέχεια ο Επιμηθέας να τα επιθεωρήσει.
3. Βασική μέριμνα του Επιμηθέα κατά την κατανομή των επιμέρους ιδιοτήτων στα ζώα ήταν η επιβίωση του είδους τους.
4. Υπήρξε πρόνοια εκ μέρους του Επιμηθέα για την προστασία των ζώων από τα καιρικά φαινόμενα.
5. Τα σαρκοβόρα ζώα γεννούν πολλούς απογόνους.

3. Θ. Τ. 26118

α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Οι θεοί και τα θνητά γένη δημιουργήθηκαν ταυτόχρονα.
2. Ο Επιμηθέας εφοδίασε τα πιο ανίσχυρα ζώα με ταχύτητα.
3. Ο Επιμηθέας εξασφάλισε διαφορετικό είδος τροφής για κάθε γένος.

β. Ποια προστατευτικά μέσα επινόησε ο Επιμηθέας για να αντιμετωπίσουν τα ζώα τις αντίξοες καιρικές συνθήκες; (μονάδες 4)

ΘΕΜΑ Β1. [Μονάδες 10]

1. Θ. Τ. 26120

Με ποια δεδομένα για την κατάσταση του κόσμου αρχίζει ο μύθος και πώς αυτός συνδέεται με την προσωκρατική φιλοσοφία;

2. Θ. Τ. 26119

«ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μή τι γένος ἀϊστωθείη»: Για ποιον λόγο κατά τον Πρωταγόρα πρέπει να υπάρξει μέριμνα να μην χαθεί κάποιο γένος; Ποια κοινά σημεία υπάρχουν με νεότερες επιστημονικές απόψεις σχετικά με την αναγκαιότητα ισορροπίας στη φύση;

3. Θ. Τ. 26118

Πώς εξασφαλίστηκε η ισορροπία και η επιβίωση στο ζωικό βασίλειο κατά τον Πρωταγόρα; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

ΘΕΜΑ Β2. [Μονάδες 10]

1. Θ. Τ. 26120-26118

Εκδοτική Αθηνών, Ελληνική Μυθολογία, τ. 2, σ.58

Μύθοι με θέμα τη δημιουργία του ανθρώπου από χώμα μας είναι γνωστοί και από άλλους λαούς (Αιγύπτιους, Βαβυλώνιους) [...] Όλοι οι αρχαιοελληνικοί μύθοι,

θεογονικοί και ανθρωπογονικοί, που αναφέρονται σε όντα γεννημένα από γη, χώμα, πηλό, πέτρα, ακόμα και πετρωμένο καρπό, σπόρο και αβγό με κέλυφος από πέτρωμα, όλοι βασίζονται στην πρωταρχική διαπίστωση της γεννητικής δύναμης της γης, που σε κοινωνίες με μητριαρχικά πρότυπα εκφράζεται προεπιστημονικά με την πίστη στην παμμήτειρα Γη. Ειδικά για τον ανθρωπογονικό μύθο της Πανδώρας, η ανάπτυξη της κεραμικής προϋποτίθεται: Οι θεοί που πλάθουν ανθρώπινα πλάσματα κατ' εικόνα και καθ' όμοίωσιν τους έχουν πρότυπο τους ανθρώπους, που δίνουν τη δική τους μορφή στους θεούς τους, όταν πάνω στον κεραμευτικό τροχό κατασκευάζουν τα λατρευτικά τους ομοιώματα. Αυτή η ιδέα λειτουργεί ακόμα και στην πρώιμη ελληνική επιστήμη. Έτσι στον 6ο αι. π.Χ. ένας φιλόσοφος με γαιοκρατική φυσική θεωρία, ο Ξενοφάνης διδάσκει: όλοι έχουμε γίνει από χώμα και νερό (απόσπ. 29 DK).

Ερώτηση: Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να τεκμηριώσετε τις διαπιστώσεις που υπάρχουν σε αυτό αναφορικά με τους κοσμογονικούς και ανθρωπογονικούς μύθους αντλώντας στοιχεία από το αρχαίο διδαγμένο κείμενο.

2. Θ. Τ. 26119

Έμπεδοκλής, απόσπασμα 17, 14-30

Ο φιλόσοφος Έμπεδοκλής από τον Ακράγαντα της Σικελίας (483/2-424/3 π.Χ.) διατύπωσε τη διδασκαλία του σε ποιητική μορφή. Στο έργο του Περί φύσεως (από το οποίο σώθηκε μικρό μέρος του) ανέπτυξε τη φυσική του διδασκαλία. Στο παρακάτω απόσπασμα μιλάει για τις αρχές των έμβιων όντων και τον κύκλο τους –έναν κύκλο που ίσως αφορά γενικότερα τον κόσμο, τη γένεση και τη φθορά του.

Αλλά εμπρός, άκουε τα λόγια μου, γιατί η γνώση τον νου αναπτύσσει.
όπως είπα και πριν, δηλώνοντας τα όρια των λόγων μου, (15)
και τώρα για δυο καταστάσεις θα μιλήσω: τη μια το ένα βγήκε απ' τα πολλά,
και την άλλη από το ένα ξεπρόβαλλαν και έγιναν πολλά,
φωτιά, νερό και χώμα και το άπλετο ύψος του αέρα,
και χωριστά από αυτά η ολέθρια Έχθρα (νείκος), ισόρροπα παντού απλωμένη,
και η Φιλότητα ανάμεσά τους, ίση μ' αυτά στο μήκος και στο πλάτος. (20)
κοίταξέ την με τον νου σου και μην κάθεσαι με θαμπωμένα μάτια.
αυτή, πιστεύουν, πως είναι φυτρωμένη και στα μέλη των θνητών
χάρη σ' αυτήν σκέφτονται φιλικά και κάνουν πράξεις φιλικές,
καλώντας τη Χαρά με το όνομα και Αφροδίτη.
αυτή περιφέρεται ανάμεσά τους και κανείς θνητός δεν το έχει καταλάβει. (25)
Εσύ όμως άκου τον αλήθητο σκοπό του λόγου.

Όλ' αυτά είναι ίσα και συνομήλικα εξαρχής,
αλλά διαφορετική έχει το καθένα σημασία, κατά το ήθος του καθενός
και διαδοχικά κρατούν την εξουσία, καθώς γυρίζει ο χρόνος
και μετά απ' αυτά τίποτε δεν προστίθεται ούτε εξαφανίζεται. (30)

Μτφρ. Β. Κύρκος

Ερώτηση: Ποιες κοινές κοσμολογικές και μυθολογικές αντιλήψεις μπορείτε να εντοπίσετε ανάμεσα στον μύθο που αφηγείται ο Πρωταγόρας και στο παραπάνω

απόσπασμα από το έργο *Περὶ φύσεως του Εμπεδοκλή*;

ΘΕΜΑ Β3. [Μονάδες 10]

1. Θ. Τ. 26120

Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της. Τρεις φράσεις της στήλης Β περισσεύουν.

A	B
1. Ο ίδιος ο Σωκράτης ονόμαζε την εξαγωγή της σωκρατικής άποψης από τον αντίπαλο συνομιλητή	α. ανάπτυξη της κοινωνικής οργάνωσης του ανθρώπου.
2. Ο Πρωταγόρας στη δική του εκδοχή του προμηθεϊκού μύθου τονίζει την	β. διάλεξη.
3. Οι δημιουργοί στην πλατωνική Πολιτεία είναι	γ. δικαιοσύνη.
4. Το σημαντικότερο πρόβλημα που συζητείται στην πλατωνική Πολιτεία είναι η	δ. η πολυπληθέστερη από τις τρεις τάξεις.
5. Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη η πόλις-κράτος αποτελείται από	ε. ανόμοια μεταξύ τους στοιχεία.
	ζ. διδασκαλία της αρετής.
	η. μία αριστοκρατία του πνεύματος.
	θ. μαιευτική.

2. Θ. Τ. 26119

Να επιλέξετε τη σωστή απάντηση:

1. Η μήνυση κατά του Σωκράτη έγινε

α. από τον Κριτία και τον Χαρμίδα.

β. από το ιερατείο της Αθήνας.

γ. από τον Μέλητο.

2. Η 7η Επιστολή του Πλάτωνα αποτελεί

α. σημαντική πηγή πληροφοριών για τη ζωή του.

β. ένα είδος βιογραφίας του Σωκράτη.

γ. μία επιστολή προς τους Αθηναίους φίλους του.

3. Ο Πλάτων ήρθε σε επαφή με τον Πυθαγορισμό

α. στην Ακαδημία.

β. πριν τον θάνατο του Σωκράτη.

γ. στο πρώτο του ταξίδι στη Σικελία.

4. Κύριο θέμα συζήτησης ανάμεσα στον Σωκράτη και τον Πρωταγόρα είναι

α. η σοφιστική τέχνη.

β. η έννοια της δικαιοσύνης.

γ. η φύση της αρετής.

5. Στον διάλογο *Πρωταγόρας* ο Σωκράτης

α. αρνείται την ύπαρξη του απόλυτου.

β. αναζητά μία αλήθεια γενική, καθολική και απόλυτη.

γ. χρησιμοποιεί τη διάλεξη ως μέθοδο αναζήτησης της αλήθειας.

3. Θ. Τ. 26118

Να χαρακτηρίσετε τις παρακάτω διατυπώσεις ως Σωστές (Σ) ή Λανθασμένες (Λ):

α. Πολλοί φίλοι του Σωκράτη στήριξαν το πραξικόπημα των Τριάκοντα Τυράννων.

β. Σύμφωνα με μία παράδοση, στην είσοδο της Ακαδημίας συναντούσε κανείς την επιγραφή «γνῶθι σαυτόν».

γ. Ο Πλάτων χρησιμοποιούσε τον μύθο, για να συμπληρώσει μία αυστηρή φιλοσοφική απόδειξη.

δ. Η πατρότητα του φιλοσοφικού μύθου του Πρωταγόρα ανήκει στον ίδιο τον Πλάτωνα.

ε. Για τον Αισχύλο ο Προμηθέας είναι ένας μεγάλος ευεργέτης της ανθρωπότητας

ΘΕΜΑ Β4. [Μονάδες 10]

1. Θ. Τ. 26120

Να συμπληρώσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου της Νέας Ελληνικής με το κατάλληλο ομόρριζο (απλό ή σύνθετο) της λέξης του αρχαίου διδαγμένου κειμένου που σας δίνεται, ώστε να ολοκληρωθεί ορθά το νόημά τους:

- κεράννυται: Σας έφερα ένα για την γιορτή μου!
- προσήπτεν: Στην Αρχαία Ολυμπία γίνεται η της Ολυμπιακής φλόγας.
- διαφυγάς: Εξαθλιωμένοι άνθρωποι από άλλες χώρες έρχονται ως στη χώρα μας αναζητώντας μία καλύτερη τύχη.
- αὐτοφυής: Η έλλειψη σεβασμού προς το περιβάλλον συνιστά τη μεγαλύτερη απειλή για την ανθρωπότητα.
- ἀναλισκομένοις: Καθημερινά..... διάφορα προϊόντα για τη διαβίωσή μας.

2. Θ. Τ. 26119

Να γράψετε ένα σύνθετο ομόρριζο ουσιαστικό ή επίθετο της Νέας Ελληνικής, για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου: *μείξαντες, ἔφη, ἔσωζεν, δέρμασι, τροφήν.*

3. Θ. Τ. 26118

Να αντιστοιχίσετε καθεμία νεοελληνική λέξη της στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Α περισσεύουν.

A	B
1. απονομή	α. είμαρμένος
2. δέμα	β. νεῖμαι

3. υπόδειξη	γ. διδούς
4. μερίδιο	δ. ἀμφιεννύς
5. ανόητος	ε. ὑποδῶν
6. διάδοση	
7. μεταμφιεσμένος	

5^η Διδακτική Ενότητα
Πλάτων, Πρωταγόρας, 321b-322a

Θ.Τ. 26020-26019-26018

Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὅτι χρήσαιτο. Ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὄρα τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνὸν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον· ἤδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἣ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξιέναι ἐκ γῆς εἰς φῶς. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦν τινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὖροι, κλέπτει Ἥφαιστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρὶ—ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτήν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι—καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτη ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῳ. Τῷ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν—πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν—εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἥφαιστου οἶκημα τὸ κοινόν, ἐνῶ ἐφιλοτεχνεῖ τὴν, λαθὼν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἥφαιστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦ βίου γίνεται, Προμηθεὶ δὲ δι' Ἐπιμηθεὶ ὕστερον, ἦπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.

ΘΕΜΑ Α1. [Μονάδες 10]

1. Θ.Τ. 26020

α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Ο άνθρωπος μπορούσε να αποκτήσει και να χρησιμοποιήσει την τεχνική γνώση χωρίς τη φωτιά.
2. Ο Προμηθεὺς ἔκλεψε τη φωτιά και την πολιτική τέχνη για χάρη του ανθρώπου.
3. Ο Επιμηθεὺς τιμωρήθηκε για την απεισκευασία του.

β. Πού αναφέρονται οι αντωνυμίες αὐτὴν και τῷ στη φράση ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι; (μονάδες 4)

2. Θ.Τ. 26019

Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 5) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 5):

1. Ο Προμηθεὺς ξόδεψε χωρίς να το καταλάβει τα εφόδια στα ἄλογα ζῶα.

2. Ο Προμηθέας διαπίστωσε ότι ο άνθρωπος δεν ήταν εφοδιασμένος με τις απαραίτητες ιδιότητες για την επιβίωσή του σε αντίθεση με τα άλογα ζώα.
3. Ο άνθρωπος θα μπορούσε να αποκτήσει και να χρησιμοποιήσει την τεχνική γνώση χωρίς τη φωτιά.
4. Ο Προμηθέας έκλεψε τη φωτιά και την πολιτική τέχνη για χάρη του ανθρώπου.
5. Ο Επιμηθέας τιμωρήθηκε για την απεισκευασία του.

3. Θ.Τ. 26018

α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μον. 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μον. 3):

1. Ο Προμηθέας διαπίστωσε ότι ο άνθρωπος δεν ήταν εφοδιασμένος με τις απαραίτητες ιδιότητες για την επιβίωσή του.
2. Η πολιτική τέχνη ανήκε στη θεά Αθηνά.
3. Ο Επιμηθέας τιμωρήθηκε για την απεισκευασία του.

β. Ποιες συγκεκριμένες ατέλειες παρουσίαζε ο άνθρωπος αρχικά σύμφωνα με τον μύθο του Πρωταγόρα;

ΘΕΜΑ Β1. [Μονάδες 10]

1. Θ.Τ. 26020

Στον μύθο του Πρωταγόρα υπάρχουν αρκετοί συμβολισμοί. Ποιον συμβολικό ρόλο έχουν στον μύθο ο Επιμηθέας, ο Προμηθέας, ο Ήφαιστος, η Αθηνά, οι φρουροί του Δία (αί Διὸς φυλακαί);

2. Θ.Τ. 26019

Να συγκρίνετε την εικόνα του Επιμηθέα μ' εκείνη του Προμηθέα. Στην απάντησή σας να λάβετε υπόψη και την ετυμολογία των δύο ονομάτων.

3. Θ.Τ. 26018

Να διευκρινίσετε τις έννοιες *ἔντεχνος σοφία* και *ἔμπυρος τέχνη*. Πώς σχετίζονται αυτές οι έννοιες με την *περι τὸν βίον σοφίαν*;

ΘΕΜΑ Β2. [Μονάδες 10]

1. Θ.Τ. 26020

Διόδωρος Σικελιώτης, Ιστορική Βιβλιοθήκη, 1,8,1-7

Ο Διόδωρος, πραγματευόμενος την αρχή του κόσμου, της ζωής και του πολιτισμού, υιοθετεί την άποψη ότι ο πολιτισμός αναπτύχθηκε σταδιακά μέσα από τεχνολογικές, πολιτικές και άλλες ανακαλύψεις. Επισημαίνει δε ότι η ανάγκη ήταν αυτή που οδήγησε τον άνθρωπο στην έξοδο από την πρωτόγονη κατάσταση και στη δημιουργία του πολιτισμού.

Οι αρχαιότεροι άνθρωποι διδάχτηκαν σιγά σιγά από την πείρα να καταφεύγουν σε σπηλιές το χειμώνα και να αποθηκεύουν καρπούς που μπορούσαν να διατηρηθούν. Μετά την ανακάλυψη της φωτιάς και άλλων χρήσιμων πραγμάτων επινόησαν σιγά

σιγά διάφορες τέχνες και οτιδήποτε άλλο βοηθούσε στη ζωή του συνόλου. Γενικά, δάσκαλος του ανθρώπου σε όλα δεν ήταν τίποτε άλλο από την ανάγκη, που δίδασκε τις κατάλληλες δεξιότητες σε όποιον είχε από τη φύση την ικανότητα και είχε χέρια, λόγο, και ευφυΐα, για να τον βοηθούν στην κάθε περίπτωση.

Μτφρ. Θ. Μαυρόπουλος

Ερώτηση: Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να εντοπίσετε ομοιότητες και διαφορές σε σχέση με τα όσα αναφέρονται στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο. Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με στοιχεία και από τα δύο κείμενα.

2. Θ.Τ. 26019

Φρειδερίκος Νίτσε, Η γέννηση της τραγωδίας, 9

Ο Γερμανός φιλόσοφος Φρειδερίκος Νίτσε (1844-1900) υπήρξε καθηγητής φιλολογίας, γνώστης της αρχαιοελληνικής και ρωμαϊκής γραμματείας. Στη Γέννηση της τραγωδίας μέσα από το πνεύμα της μουσικής (1872) προβαίνει σε μια πρωτότυπη ανάλυση της αρχαίας τραγωδίας, στην οποία βρίσκει μια καλλιτεχνική μορφή που υπερβαίνει τον πεσιμισμό και τον μηδενισμό.

Αυτή τη δόξα της παθητικότητας θα την αντιπαραθέσω τώρα στη δόξα της ενεργητικότητας, που εκφράζεται στον Προμηθέα του Αισχύλου. Αυτό που είχε να μας πει εδώ ο στοχαστής Αισχύλος, αλλά που, ως ποιητής, μας άφησε μόνον να το προαισθανθούμε με την αλληγορική του εικόνα, μπόρεσε να μας το αποκαλύψει ο νεαρός Γκαίτε με τούτα τα τολμηρά λόγια του δικού του Προμηθέα:

Εδώ κάθομαι και πλάθω τους ανθρώπους

σύμφωνα με την εικόνα μου,

μια ράτσα που να μου μοιάζει,

για να υποφέρει, να κλαίει,

να απολαμβάνει και να χαίρεται,

και να μη σε σέβεται,

όπως εγώ!

Ο άνθρωπος, ανεβαίνοντας στο ύψος ενός Τιτάνα, κερδίζει τον πολιτισμό του με τις δικές του προσπάθειες και αναγκάζει τους θεούς να συμμαχήσουν μαζί του, επειδή, χάρη στη δική του σοφία, κρατάει την ύπαρξη και τους περιορισμούς των θεών στα χέρια του. Αλλά το πιο θαυμαστό σ' αυτό το ποίημα για τον Προμηθέα, το οποίο στη βασική του ιδέα είναι ένας αληθινός ύμνος στην ασέβεια, είναι η βαθιά αισχύλεια επιδίωξη για δικαιοσύνη.

Μτφρ. Ζ. Σαρίκα

Ερώτηση: Πώς παρουσιάζεται ο Προμηθέας στο κείμενο του Νίτσε; Ποια σχέση έχει με τον Προμηθέα, όπως εμφανίζεται στον μύθο του σοφιστή Πρωταγόρα;

3. Θ.Τ. 26018

Αισχύλος, Προμηθεὺς Δεσμώτης, στ. 487-506

Στην τραγωδία Προμηθεὺς δεσμώτης, το Κράτος και η Βία, μαζί με τον απρόθυμο Ἥφαιστο, εκτελώντας τη διαταγή του Δία, καθλώνουν τον Προμηθέα πάνω σε ένα βράχο της Σκυθίας, επειδή έκλεψε από τους θεούς τη φωτιά και τη χάρισε στους

ανθρώπους. Στον τόπο εκείνο φθάνουν με τη σειρά οι Ωκεανίδες (ο χορός), ο συμπάσχων Ωκεανός και η Ιώ.

Στους επισκέπτες αυτούς ο Προμηθέας μιλάει για την προσφορά του στους ανθρώπους.
ΠΡΟΜΗΘΕΑΣ:

Και των αρπαχτικών πουλιών καθάρια
τους όρισα το πέταγμα· σημάδι,
εξαίσιο το δεξί να λογαριάζουν
και το ζερβί κακότυχο. Ποιες έχτρες (490)
έχει καθένα, ποιες συνήθειες και φιλίες,
πώς σμίγει σε κοπάδι, και των σπλάχνων
τη λαμπερή μορφή, τι χρώμα νά 'χουν
στους θεούς για ν' αρέσουνε κι ακόμη
τις πλήθεις όψεις του λοβού και της χολής (495)
και τα μεριά με πάχος σκεπασμένα
και το μακρύ το κόκαλο της πλάτης
πυρώνοντας στη θράκα, εγώ το δρόμο
δύσκολης στους θνητούς χάραξα τέχνης·
και τα λαμπρά φανέρωσα της φλόγας
σημάδια, που αφανέρωτα ήταν πρώτα.
Αυτά λοιπόν· και κάτω από το χώμα (500)
κρυμμένους θησαυρούς για τους ανθρώπους,
σίδηρο και χαλκό, χρυσάφι, ασήμι,
ποιος θά 'λεγε πως τά 'βρε πρώτος;
Κανείς, καλά το ξέρω, εχτός αν θέλει
να φλυαρεί του κάκου. Μ' ένα λόγο
στο λέω για να το μάθεις στους θνητούς (505)
όλες οι τέχνες απ' τον Προμηθέα.

Μτφρ. Τ. Ρούσσου

Ερώτηση: Πώς παρουσιάζεται ο Προμηθέας στο παραπάνω απόσπασμα από την τραγωδία του Αισχύλου *Προμηθεὺς Δεσμώτης* και πώς στον μύθο του Πρωταγόρα; Να εντοπίσετε ομοιότητες και διαφορές.

ΘΕΜΑ Β3. [Μονάδες 10]

1. Θ.Τ. 26020

Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε φράση της στήλης Α και δίπλα το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στο σωστό όνομα. Τα ονόματα της στήλης Β είναι δυνατόν να αντιστοιχούν σε περισσότερες από μία σωστές φράσεις της στήλης Α (ένα όνομα της στήλης Β περισσεύει).

A	B
1. «έν οἶδα, ὅτι οὐδὲν οἶδα»	α. Ηράκλειτος
2. «τὸ ταύτοῦ πράττειν»	β. Πρωταγόρας
3. «ὄσιον προτιμᾶν τὴν ἀλήθειαν»	γ. Σωκράτης

4. «ἦθος ἀνθρώπων δαίμων»	δ. Αριστοτέλης
5. «ἡ εὐδαιμονία ἐστὶ ψυχῆς ἐνέργειά τις κατ' ἀρετὴν τελείαν»	

2. Θ.Τ. 26019

Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη:

1. Ο Σωκράτης είχε βάλει σκοπό της ζωής του να αποδείξει την άγνοια όσων σπουδαίων περνούσαν για σοφοί.
2. Ο Σωκράτης αμφισβητεί τις παραδοσιακές ιδέες και αρχές αναζητώντας τη βαθύτερη αλήθεια.
3. Ο Πλάτων δεν συμμετείχε στην πολιτική και δεν υπηρέτησε ποτέ ως στρατιώτης.
4. Ο Πλάτων ίδρυσε την Ακαδημία μετά την επιστροφή του από το πρώτο ταξίδι στη Σικελία.
5. Ο Αριστοτέλης συνθέτει το σημαντικότερο μέρος των *Πολιτικῶν* του κατά την πρώτη διαμονή του στην Αθήνα

3. Θ.Τ. 26018

Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη:

1. Ο Σωκράτης παρομοιάζει τον εαυτό του με μαία στην προσπάθειά του να βοηθήσει τον συνομιλητή του στην αναζήτηση της αλήθειας.
2. Ο Πλάτων πίστευε πως θα μπορούσε να μεταμορφώσει τον Διονύσιο Β' σε φιλόσοφο βασιλέα.
3. Στον διάλογο *Πρωταγόρας* Σωκράτης και Πρωταγόρας καταλήγουν σε οριστικά συμπεράσματα.
4. Μετά την επιστροφή του στην Αθήνα από το πρώτο του ταξίδι του στην Σικελία, ο Πλάτων ίδρυσε την Ακαδημία
5. Για τους αρχαίους Έλληνες η αρετή του ανθρώπου ως ιδιώτη διέφερε από την αρετή του ανθρώπου ως πολίτη.

ΘΕΜΑ Β4. [Μονάδες 10]

1. Θ.Τ. 26020

Να συμπληρώσετε τις παρακάτω περιόδους λόγου της Νέας Ελληνικής με το κατάλληλο ομόρριζο (απλό ή σύνθετο) της λέξης του αρχαίου διδαγμένου κειμένου που σας δίνεται, ώστε να ολοκληρωθεί ορθά το νόημά τους:

- επισκεψόμενος: Η Διευθύντρια αντιμετώπισε την πρόταση με έντονη δυσπιστία επιδεικνύοντας έντονο
- είμαρμένη: Ο άνθρωπος είναι δημιουργός της του.
- ἐνεχώρει: Παρατηρήθηκε του εδάφους λόγω του σεισμού.
- εὐπορία: Πάντα είχα την, εάν τα κατάφερε μόνος του ή χάρη στις

γνωριμίες του.

- δίκη: Ο ρήτορας Λυσίας είναι γνωστός κυρίως για τους λόγους που έγραψε.

2. Θ.Τ. 26019

Να εντοπίσετε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο μία ομόρριζη για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: *προμήθεια, μελωδία, οδόστρωμα, μερίδιο, λαθραίος.*

3. Θ.Τ. 26018

Να αντιστοιχίσετε καθεμία νεοελληνική λέξη της στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Α περισσεύουν.

A	B
1. σκοπιμότητα	α. ένεχώρει
2. απουσία	β. λαθών
3. φωλιά	γ. έπισκεψόμενος
4. ενέχυρο	δ. φῶς
5. παραχώρηση	ε. ήσαν
6. φωστήρας	
7. λαθραίος	

6^η Διδακτική Ενότητα
Πλάτων, Πρωταγόρας, 322c-323a

Θ.Τ. 26161-26160

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειαν ζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρῦεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειταφωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκήσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ ιστρομνάς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἤϋρετο. Οὕτω δὴ παρεσκευασμένοι κατ' ἀρχὰς ἄνθρωποι ἄκουν σποράδην, πόλεις δὲ οὐκ ἦσαν· ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῇ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἱκανὴ βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής — πολιτικὴν γὰρ τέχνην οὐπω εἶχον, ἧς μέρος πολεμική — ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σώζεσθαι κτίζοντες πόλεις· ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην, ὥστε πάλιν σκεδαννύμενοι διεφθείροντο. Ζεὺς οὖν δεῖσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶτε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἐρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἰτέχνην νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοὶ καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;» «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως». Οὕτω δὴ, ὦ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἷ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλῆς, καὶ ἐάν τις ἐκτὸς ὧν τῶν ὀλίγων συμβουλευῆ, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῆς — εἰκότως, ὡς ἐγὼ φημι — ὅταν δὲ εἰς συμβουλήν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἦν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἰέναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς ἢ μὴ εἶναι πόλεις. Αὕτη, ὦ Σώκρατες, τούτου αἰτία.

ΘΕΜΑ Α1. [Μονάδες 10]

1. Θ.Τ. 26161

α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Οι τεχνικές γνώσεις προσέφεραν τα αναγκαία όπλα στον άνθρωπο προκειμένου να αντιμετωπίσει τα θηρία.
2. Οι άνθρωποι επιδίωκαν να χτίζουν πόλεις, αν και δεν ήταν κάτοχοι της πολιτικής τέχνης.
3. Η ιατρική αποτελεί τέχνη την οποία κατέχουν όλοι οι άνθρωποι ανεξαιρέτως.

β. Ποια εντολή έδωσε ο Δίας στον Ερμή και ποια στους ανθρώπους; (μονάδες 4)

2. Θ.Τ. 26160

α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Ο Προμηθέας πρόσφερε ως δώρο στους ανθρώπους τον έναρθρο λόγο.
2. Οι τεχνικές γνώσεις ήταν αφενός σημαντική βοήθεια για τους ανθρώπους στην ανεύρεση τροφής και αφετέρου στον πόλεμο με τα θηρία.
3. Ο Πρωταγόρας διατυπώνει τον ισχυρισμό ότι οι άνθρωποι αδικούσαν ο ένας τον άλλο, επειδή δεν είχαν την πολιτική τέχνη.

β. *ἀπώλλυντο οὖν ὑπὸ τῶν θηρίων διὰ τὸ πανταχῆ αὐτῶν ἀσθενέστεροι εἶναι, καὶ ἡ δημιουργικὴ τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἰκανὴ βοηθὸς ἦν: Σε ποιες λέξεις αναφέρονται οι αντωνυμίες αὐτῶν και αὐτοῖς στο συγκεκριμένο απόσπασμα;*

ΘΕΜΑ Β1. [Μονάδες 10]

1. Θ.Τ. 26161

αἰδῶς, δίκη: Ποιο είναι το περιεχόμενο καθεμιάς έννοιας; Γιατί θεωρούνται «πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί»;

2. Θ.Τ. 26160

Ποιο ρόλο έπαιξαν στην εξέλιξη του πολιτισμού η «αἰδῶς» και η «δίκη» σύμφωνα με τον μύθο του Πρωταγόρα;

ΘΕΜΑ Β2. [Μονάδες 10]

1. Θ.Τ. 26161

Ζαν Ζακ Ρουσό, Το κοινωνικό συμβόλαιο

Ο Ρουσό διατυπώνει τη δική του πρόταση για το κοινωνικό συμβόλαιο ως μια συμφωνία που υπογράφουν με πλήρη επίγνωση άτομα ίσα μεταξύ τους: μέσω αυτής, την «πολιτική» κοινωνία ορίζουν θεσμοί που εξασφαλίζουν τη δικαιοσύνη και η φυσική ελευθερία αντικαθίσταται από την ηθική ελευθερία.

Διατυπώνω την υπόθεση ότι φτάνει κάποια στιγμή που τα εμπόδια, με την αντίστασή τους, ξεπερνούν τη φυσική ισχύ που κάθε άτομο μπορεί να διαθέτει για την αυτοσυντήρησή του στη φυσική κατάσταση. Τότε αυτή η πρωτόγονη κατάσταση δεν είναι δυνατό να διατηρηθεί, και το ανθρώπινο γένος θα είχε εκλείψει, αν δεν άλλαζε τον τρόπο διαβίωσής του. [...] Πλην όμως, καθώς οι άνθρωποι δεν μπορούν να δημιουργούν καινούργιες μορφές φυσικής ισχύος, αλλά μόνο να συνενώσουν και να καθοδηγήσουν τις ήδη υπάρχουσες, δεν έχουν άλλον τρόπο για τη διαφύλαξη της ζωής παρά να ενωθούν σχηματίζοντας ένα σύνολο δυνάμεων που να μπορεί να υπερνικά τις αντιστάσεις, να θέτει σε κίνηση τις δυνάμεις αυτές με ένα μονάχα κίνητρο και να τις κάνει να ενεργούν εναρμονισμένα.

(από το σχολικό βιβλίο της Φιλοσοφίας)

Ερώτηση: Έχει ειπωθεί από ορισμένους μελετητές ότι ο Πρωταγόρας διατυπώνει στον

μύθο του για πρώτη φορά την έννοια του «κοινωνικού συμβολαίου». Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο του Ζαν Ζακ Ρουσό, να επιβεβαιώσετε τον παραπάνω ισχυρισμό αξιοποιώντας στοιχεία και από τα δύο κείμενα (αρχαίο διδαγμένο και παράλληλο κείμενο)

2. Θ.Τ. 26160

Πλάτων, Πρωταγόρας, 318e

«Το μάθημα [το οποίο διδάσκω] είναι η εὐβουλία, η σωστή σκέψη και λήψη αποφάσεων τόσο για τα θέματα που αφορούν τα οικεία, την ιδιωτική ζωή, πώς δηλαδή να διευθετεί κανείς με τον καλύτερο τρόπο τα ζητήματα του οίκου του, όσο και για τα θέματα που αφορούν την πόλη, ώστε να είναι κανείς όσο γίνεται πιο ικανός να πράξει και να μιλήσει για τα πολιτικά θέματα». «Άραγε», είπα εγώ [δηλ. ο Σωκράτης, που αφηγείται τη συζήτησή του με τον Πρωταγόρα σε τρίτο φίλο του], «παρακολουθώ σωστά τα λεγόμενά σου; Γιατί απ' ό,τι καταλαβαίνω, μιλάς για την πολιτική τέχνη και εννοείς πως αναλαμβάνεις να κάνεις τους άνδρες αγαθούς πολίτες». «Αυτό ακριβώς, Σωκράτη», είπε, «είναι το μάθημα που ισχυρίζομαι πως διδάσκω».

Ερώτηση: Αφού μελετήσετε το παραπάνω παράλληλο κείμενο, να εξηγήσετε τι ακριβώς διδάσκει ο Πρωταγόρας στους μαθητές του αξιοποιώντας στοιχεία και από τα δύο κείμενα (αρχαίο διδαγμένο και παράλληλο).

B3. [Μονάδες 10]

1. Θ.Τ. 26161

Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε όνομα της στήλης Α και δίπλα το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στη σωστή φράση.

A	B
1. Θεόφραστος	α. κατήγορος του Σωκράτη
2. Δημόκριτος	β. ίδρυσε αριστοτελική σχολή με το όνομα Περίπατος
3. Άνυτος	γ. τύραννος των Συρακουσών (405-367 π.Χ.)
4. Χαρμίδης	δ. ατομικός φιλόσοφος του 5ου/4ου αι. π.Χ.
5. Διονύσιος Α	ε. θεός του Πλάτωνα

2. Θ.Τ. 26160

Να ταξινομήσετε τα ακόλουθα γεγονότα στην κατάλληλη χρονική σειρά ξεκινώντας από το παλαιότερο χρονικά (ένδειξη 1) και καταλήγοντας στο νεότερο χρονικά (ένδειξη 5):

- α. Ο Αριστοτέλης έφτασε στην Αθήνα για να σπουδάσει στην Ακαδημία.
- β. Η είδηση για τον θάνατο του Αλέξανδρου έφτασε στην Αθήνα.
- γ. Ο Αριστοτέλης ασχολήθηκε με την αγωγή του Αλέξανδρου.
- δ. Ο Πλάτων επισκέφθηκε για τρίτη φορά τη Σικελία.

ε. Ο Πλάτων γεννήθηκε στην Αθήνα από αριστοκράτες γονείς.

1 - 2 - 3 - 4 - 5 -

B4. [Μονάδες 10]

1. Θ.Τ. 26161

Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ελληνική, όπου η συγκεκριμένη λέξη να χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο αρχαίο κείμενο: *θείας, ενόμισεν, διεφθείροντο, κόσμοι, συναγωγοί*. Μπορείτε να τη χρησιμοποιήσετε σε οποιαδήποτε μορφή της (μέρος του λόγου, πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο).

2. Θ.Τ. 26160

Να εντοπίσετε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο λέξεις που έχουν ετυμολογική συγγένεια με τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: *νοικοκύρης, απώλεια, άξονας, θέση, νοσηρός*.

5^η και 6^η Διδακτική Ενότητα (Συνδυαστικά)
Πλάτων, Πρωταγόρας, 321b-322a

Θ. Τ. 26150-26149-26145

Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα· λοιπὸν δὴ ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος, καὶ ἠπόρει ὅτι χρῆσαιτο. Ἀποροῦντι δὲ αὐτῷ ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὄρᾳ τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἄνθρωπον γυμνὸν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστροτον καὶ ἄοπλον· ἤδη δὲ καὶ ἡ εἰμαρμένη ἡμέρα παρῆν, ἐν ἣ ἔδει καὶ ἄνθρωπον ἐξιέναι ἐκ γῆς εἰςφῶς. Ἀπορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς ἦντινα σωτηρίαν τῷ ἀνθρώπῳ εὕροι, κλέπτει Ἥφαιστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί—ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρὸς αὐτὴν κτητὴν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι—καὶ οὕτω δὴ δωρεῖται ἀνθρώπῳ. Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἄνθρωπος ταύτῃ ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῳ. Τῷ δὲ Προμηθεὶ εἰς μὲν τὴν ἀκρόπολιν τὴν τοῦ Διὸς οἴκησιν οὐκέτι ἐνεχώρει εἰσελθεῖν—πρὸς δὲ καὶ αἱ Διὸς φυλακαὶ φοβεραὶ ἦσαν—εἰς δὲ τὸ τῆς Ἀθηνᾶς καὶ Ἥφαιστου οἶκημα τὸ κοινόν, ἐνῶ ἐφιλοτεχνεῖτην, λαθὼν εἰσέρχεται, καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἥφαιστου καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ, καὶ ἐκ τούτου εὐπορία μὲν ἀνθρώπῳ τοῦβίου γίνεται, Προμηθεῖα δὲ δι' Ἐπιμηθεῖα ὕστερον, ἥπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.

Ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, πρῶτον μὲν διὰ τὴν τοῦ θεοῦ συγγένειανζῶων μόνον θεοὺς ἐνόμισεν, καὶ ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρῦεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν· ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ, καὶ οἰκῆσεις καὶ ἐσθῆτας καὶ ὑποδέσεις καὶ στρωμνάς καὶ τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἠύρετο.

ΘΕΜΑ Α1. [Μονάδες 10]

1.Θ.Τ. 26150

α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Ο Επιμηθέας ξόδεψε χωρίς να το καταλάβει τα εφόδια στα ἄλογα ζῶα.
2. Ο Προμηθέας καταδικάστηκε για κλοπή εξαιτίας της απερισκεψίας του αδερφού του.
3. Ο ἄνθρωπος δεν είχε μερίδιο από τον κλήρο των θεῶν.

β. Ποια ἦταν ἡ ἀρχικὴ κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου ὡς πρὸς τὴν ἐπιβίωσή του καὶ ποια μετὰ τὸ δῶρο τοῦ Προμηθέα; (μονάδες 4)

2. Θ.Τ. 26149

Με βάση το αρχαίο διδαγμένο κείμενο να αντιστοιχίσετε τις λέξεις της Στήλης Α με τις λέξεις της Στήλης Β τεκμηριώνοντας την επιλογή σας με αναφορές από το κείμενο. Δύο στοιχεία της Στήλης Β περισσεύουν.

A	B
	α. Πολιτική τέχνη
1. Προμηθέας	β. Γλώσσα
2. Επιμηθέας	γ. Αρετή
3. Ανθρώπινο γένος	δ. Τιμωρία από θεούς
4. Δίας	ε. Τεχνικές γνώσεις
5. Αθηνά	ζ. Πλούτος
	η. Έλλειψη σοφίας

3. Θ.Τ. 26145

α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Ο Επιμηθέας άφησε τον άνθρωπο χωρίς εφόδια.
2. Οι θεοί έδωσαν στον Προμηθέα την έντεχνον σοφίαν με τη φωτιά.
3. Η γλώσσα παρουσιάζεται ως επινόηση του ανθρώπου.

β. Τι άλλο χρειάζονται οι άνθρωποι που δεν μπορεί να το προσφέρει ο Προμηθέας, σύμφωνα με τον μύθο του Πρωταγόρα; (μονάδες 4)

ΘΕΜΑ Β1. [Μονάδες 10]

1. Θ.Τ. 26150

Να εξηγήσετε το νόημα της φράσης «τὴν περὶ τὸν βίον σοφίαν».

2. Θ.Τ. 26149

Να εξηγήσετε το περιεχόμενο της φράσης «τὴν έντεχνον σοφίαν σὺν πυρί»

3. Θ.Τ. 26145

Πώς εξηγείται η φράση ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας με δεδομένο ότι ο σοφιστής Πρωταγόρας ήταν αγνωστικιστής;

ΘΕΜΑ Β2. [Μονάδες 10]

1. Θ.Τ. 26150

Αισχύλος, Προμηθεὺς Δεσμώτης, στ. 442-466

Στην τραγωδία Προμηθεὺς δεσμώτης, ο Αισχύλος πραγματεύεται την ηρωική αντίσταση του αλυσοδεμένου στον Κάκασο Προμηθέα να υποκύψει στο θέλημα του Δία. Το απόσπασμα που ακολουθεί προέρχεται από το δεύτερο επεισόδιο, στο οποίο ο

Προμηθέας απευθύνεται στον χορό των Ωκεανίδων και μιλάει για τις καθοριστικής σημασίας εφευρέσεις του και τη γενικότερη προσφορά του που κατέστησε δυνατή την εξέλιξη του ανθρώπου.

Τα ξέρετε καλά· τις δυστυχίες
ακούστε των θνητών, που ενώ δεν είχαν
πρωτύτερα μυαλό, με νου και σκέψη
τους φώτισα. Κι όσα θα πω, δεν είναι
παράπονο γι' αυτούς, μονάχα δείχνω (445)
το τι καλό τους έχω κάνει· πρώτα

εκείνοι έβλεπαν, μα έβλεπαν του κάκου
κι άκουγαν, μα δεν άκουγαν καθόλου,
αλλά ως θολές μορφές ονείρων σ' όλο
το μάκρος της αργόσυρτης ζωής των
αστόχαστα ανακάτευαν τα πάντα·
κι ουδέ πλιθόχτιστα ξέραν να χτίζουν (450)

ηλιόφωτα καλύβια, ουδέ την τέχνη
τα ξύλα να δουλεύουν, μα υπόγεια ζούσαν
σ' ανήλιαγες σπηλιές στης γης τα βάθη,
καθώς τ' αλαφροκίνητα μερμήγκια.

(...)

Μα και τον αριθμό, πρώτη σοφία,
τους βρήκα εγώ, και των γραμμάτων (460)
τα συνταιριάσματα, δουλεύτρα τέχνη,
μητέρα των Μουσών, μνήμη των πάντων.

Κι έβαλα πρώτος στο ζυγό τα ζώα
σε ζεύγλες και σαμάρια να δουλεύουν,
για να σηκώνουν των θνητών τους μόχθους
τους πιο τρανούς, και δαμασμένα στο άρμα
τ' αλόγατα έζεψα, λαμπρό καμάρι (465)
της πλούσιας αρχοντιάς.

Μτφρ. Τ. Ρούσσου

Ερώτηση: Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές έχει η κατάσταση του ανθρώπου, όπως την περιγράφει ο Αισχύλος στην τραγωδία του Προμηθεύς Δεσμώτης σε σχέση με την περιγραφή του Πρωταγόρα;

2. Θ.Τ. 26149-26145

Σοφοκλής, Άντιγόνη, στ. 332-364

Ο Σοφοκλής (496-406 π.Χ.) στο Α' Στάσιμο της Άντιγόνης (442 π.Χ.) βάζει τον χορό, θαμπωμένο από την τόλμη των άγνωστων που έθαψαν παράνομα τον Πολυνείκη, να τραγουδήσει έναν ύμνο για το θαύμα της ανθρώπινης δύναμης και επινοητικότητας, περιγράφοντας την πρόοδο του πολιτισμού.

ΧΟΡΟΣ

Πολλά γεννούν το δέος· (332)

το μέγα δέος ο άνθρωπος γεννά.
περνά τον αφρισμένο πόντο
με τις φουρτούνες του νοτιά,
στη μέση σκάβει το βαθύ
και φουσκωμένο κύμα·
και την υπέρτατη θεά, τη Γη,
την άφθαρτη παιδεύει την ακάματη
οργώνοντας με τα καματερά
χρόνο το χρόνο φιδοσέροντας τ' αλέτρι. (340)

Και των αστόχαστων πτηνών
τις φυλές κυνηγά με τα βρόχια,
των αγρίων θηρίων τα έθνη,
των βυθών την υδρόβια φύτρα
με δίχτυα πλεγμένα στριφτά,
ο τετραπέρατος· τ' αγρίμι της βουνοκορφής
δαμάζει με τεχνάσματα· φορεί
στων αλόγων την πλούσια χαίτη ζυγό (350)

και στον ταύρο, που βαρβάτος βοσκάει στα όρη.
Ένας τον άλλο δίδαξε λαλιά,
τη σκέψη, σαν το πνεύμα των ανέμων,
την όρεξη να ζει σε πολιτείες·
πώς να γλιτώνει το χαλάζι μες στ' αγιάζι,
την άγρια δαρτή βροχή μέσα στον κάμπο,
ο πολυμήχανος· αμήχανος δε θ' αντικρύσει. (360)

Μτφρ. Κ.Χ. Μύρης

Ερώτηση: Ποιες ομοιότητες και ποιες διαφορές έχει η κατάσταση του ανθρώπου, όπως την περιγράφει ο Σοφοκλής στο Α' Στάσιμο της Αντιγόνης, σε σχέση με την περιγραφή του Πρωταγόρα;

ΘΕΜΑ Β3. [Μονάδες 10]

1. Θ.Τ. 26150

Να ταξινομήσετε τα ακόλουθα γεγονότα στην κατάλληλη χρονική σειρά ξεκινώντας από το παλαιότερο χρονικά (ένδειξη 1) και καταλήγοντας στο νεότερο χρονικά (ένδειξη 5):

- α. Ο Αριστοτέλης εγκαταστάθηκε στη Μακεδονία και ανέλαβε την αγωγή του Αλέξανδρου.
- β. Ο Πλάτων επέστρεψε στις Συρακούσες για δεύτερη φορά.
- γ. Ο Ιουστινιανός έκλεισε οριστικά την Ακαδημία.
- δ. Ο Σωκράτης καταδικάστηκε σε θάνατο και ήπιε το κώνειο.
- ε. Ο Αριστοτέλης γεννήθηκε στα Στάγειρα, μια μικρή πόλη της Χαλκιδικής.

1 - 2 - 3 - 4 - 5 -

2. Θ.Τ. 26149

Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε μία από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη:

1. Στη διάρκεια της κράτησής του ο Σωκράτης αντιστάθηκε στις προσπάθειες των φίλων του να τον πείσουν να αποδράσει.
2. Ο Πλάτων συνέχισε να ασχολείται με την τραγική ποίηση μετά τη γνωριμία του με τον Σωκράτη.
3. Για τον Αισχύλο ο Επιμηθέας είναι μεγάλος ευεργέτης της ανθρωπότητας.
4. Ο πατέρας του Αριστοτέλη λεγόταν Νικόμαχος και ήταν στρατηγός στην αυλή του Φιλίππου.
5. Η διδασκαλία και οι ιδέες του Αριστοτέλη στην Ακαδημία τον έφεραν συχνά αντιμέτωπο και με άλλους συναδέλφους του και με τον ίδιο τον Πλάτωνα.

3. Θ.Τ. 26145

Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε όνομα της στήλης Α και δίπλα το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στη σωστή φράση.

A	B
1. Μέλητος	α. φίλος του Σωκράτη και ηγετική μορφή των Τριάκοντα Τυράννων
2. Αναξαγόρας	β. Πυθαγόρειος φιλόσοφος
3. Κριτίας	γ. στη Θεογονία του περιγράφει τη γέννηση των θεών
4. Αρχύτας ο Ταραντίνος	δ. μίηυσε τον Σωκράτη
5. Ησιόδος	ε. κατηγορήθηκε και αυτός για ασέβεια

ΘΕΜΑ Β4. [Μονάδες 10]

1. Θ.Τ. 26150

Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου να γράψετε μία περίοδο λόγου στη Νέα Ελληνική, όπου η ίδια λέξη, στο ίδιο μέρος του λόγου, σε οποιαδήποτε μορφή της (πτώση, αριθμό, γένος, έγκλιση, χρόνο) χρησιμοποιείται με διαφορετική σημασία από αυτήν που έχει στο κείμενο: *Απορία, φυλακαί, κοινόν, ένόμισεν, όνόματα*.

2. Θ.Τ. 26149

Να γράψετε μία σύνθετη λέξη της Νέας Ελληνικής, με πρώτο συνθετικό καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου: *έλαθεν, φώς, πυρί, τέχνην, θεού*.

3. Θ.Τ. 26145

Να βρείτε στο αρχαίο διδαγμένο κείμενο που σας δίνεται μία ετυμολογικά συγγενή λέξη για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις της Νέας Ελληνικής: *έκλειψη, αμέλεια, ένδεια, ισόγειο, υποχείριος*.

6^η και 7^η Διδακτική Ενότητα (Συνδυαστικά)
Πλάτων, Πρωταγόρας, 322c-323a
Αριστοτέλης, Πολιτικά, Α1.12, 1253a29-39

Θ.Τ. 26334-26167

Πλάτων, Πρωταγόρας, 322c-323a

Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν, Ἐρμῆν πέμπει ἄγοντα εἰς ἀνθρώπους αἰδῶ τε καὶ δίκην, ἵν' εἶεν πόλεων κόσμοι τε καὶ δεσμοὶ φιλίας συναγωγοί. Ἐρωτᾷ οὖν Ἐρμῆς Δία τίνα οὖν τρόπον δοίη δίκην καὶ αἰδῶ ἀνθρώποις· «Πότερον ὡς αἰτέχνηαι νενέμηνται, οὕτω καὶ ταύτας νείμω; νενέμηνται δὲ ὧδε· εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις, καὶ οἱ ἄλλοι δημιουργοί· καὶ δίκην δὴ καὶ αἰδῶ οὕτω θῶ ἐν τοῖς ἀνθρώποις, ἢ ἐπὶ πάντας νείμω;» «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων· οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν· καὶ νόμον γε θεὸς παρ' ἐμοῦ τὸν μὴ δυνάμενον αἰδοῦς καὶ δίκης μετέχειν κτείνειν ὡς νόσον πόλεως». Οὕτω δὴ, ὦ Σώκρατες, καὶ διὰ ταῦτα οἱ τε ἄλλοι καὶ Ἀθηναῖοι, ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἢ λόγος ἢ ἄλλης τινὸς δημιουργικῆς, ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλῆς, καὶ ἐάν τις ἐκτὸς ὧν τῶν ὀλίγων συμβουλεύῃ, οὐκ ἀνέχονται, ὡς σὺ φῆς—εἰκότως, ὡς ἐγὼ φημι—ὅταν δὲ εἰς συμβουλήν πολιτικῆς ἀρετῆς ἴωσιν, ἦν δεῖ διὰ δικαιοσύνης πᾶσαν ἵεναι καὶ σωφροσύνης, εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται, ὡς παντὶ προσῆκον ταύτης γε μετέχειν τῆς ἀρετῆς ἢ μὴ εἶναι πόλεις. Αὕτη, ὦ Σώκρατες, τούτου αἰτία.

Αριστοτέλης, Πολιτικά, Α1.12, 1253a29-39

Φύσει μὲν οὖν ἡ ὁρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν [: τὴν πόλιν]· ὁ δὲ πρῶτος συστήσας μεγίστων ἀγαθῶν αἴτιος. Ὡσπερ γὰρ καίτελεωθεὶς βέλτιστον τῶν ζώων ἀνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χεῖριστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὄπλα· ὁ δὲ ἀνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τὰναντία ἔστι χρῆσθαι μάλιστα. Διὸ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χεῖριστον. Ἡ δὲ δικαιοσύνη πολιτικόν· ἢ γὰρ δίκη πολιτικῆς κοινωνίας τάξις ἐστίν, ἢ δὲ δικαιοσύνη τοῦ δικαίου κρῖσις.

ΘΕΜΑ Α1. [Μονάδες 10]

1.Θ.Τ. 26334

Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 5) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 5):

1. Ο Δίας στέλνει τον Ερμή να φέρει στους ανθρώπους την αιδώ και τη δικαιοσύνη από φόβο μην εξαφανιστεί το ανθρώπινο γένος.
2. Ο Δίας πρόσταξε τον Ερμή να διανεμίει στους ανθρώπους την αιδώ και τη δικαιοσύνη με τον ίδιο τρόπο όπως έχουν μοιραστεί τα διάφορα επαγγέλματα.
3. Κατά τον Πρωταγόρα δεν είναι δυνατόν να υπάρξουν οργανωμένες κοινωνίες, αν λίγοι άνθρωποι συμμετέχουν στην αιδώ και τη δίκη, όπως έγινε με τις υπόλοιπες τέχνες.

4. Στην Αθήνα στις συνελεύσεις της Εκκλησίας του Δήμου για θέματα πολιτικής δεν ανέχονται κάποιον να συμβουλεύει αν δεν ανήκει στους λίγους ειδικούς.

5. Ο άνθρωπος ακόμη και χωρίς τον νόμο και τη δικαιοσύνη είναι το ανώτερο από όλα τα έμβια όντα.

2. Θ. Τ. 26167

α. Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε καθεμιά από τις παρακάτω περιόδους λόγου και δίπλα σε αυτόν τη λέξη «Σωστό», αν είναι σωστή, ή τη λέξη «Λάθος», αν είναι λανθασμένη, με βάση το αρχαίο κείμενο (μονάδες 3) και να τεκμηριώσετε κάθε απάντησή σας γράφοντας τις λέξεις/φράσεις του αρχαίου κειμένου που την επιβεβαιώνουν (μονάδες 3):

1. Σύμφωνα με την εντολή του Δία, δεν θα ήταν δυνατόν να υπάρξουν οργανωμένες κοινωνίες, αν λίγοι άνθρωποι μετείχαν στην αιδώ και τη δίκη, όπως έγινε με τις υπόλοιπες τέχνες.

2. Σύμφωνα με τον Πρωταγόρα, οι Αθηναίοι δέχονταν στην εκκλησία του Δήμου τον καθένα να τους δώσει συμβουλή ακόμη και για θέματα τεχνικής φύσεως.

3. Η ορμή που σπρώχνει όλους τους ανθρώπους στη δημιουργία κοινωνίας είναι έμφυτη.

β. Ποια στάση έχουν οι Αθηναίοι σχετικά με τη δημιουργική τέχνη και ποια σχετικά με την πολιτική; (μονάδες 4)

ΘΕΜΑ Β1. [Μονάδες 10]

1.Θ.Τ. 26334

Να συγκρίνετε την άποψη του Αριστοτέλη για τον άνθρωπο με εκείνη που υποστηρίζει ο Πρωταγόρας στον μύθο του.

2. Θ. Τ. 26167

Πώς εξηγεί ο Αριστοτέλης την τάση του ανθρώπου για ζωή στην κοινωνία; Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας με αναφορές στο συγκεκριμένο απόσπασμα από τα Πολιτικά.

ΘΕΜΑ Β2. [Μονάδες 10]

1.Θ.Τ. 26334

Θουκυδίδης, Ιστορίαι, Β37

Στη δημόσια ζωή μας είμαστε ελεύθεροι, αλλά και στις καθημερινές μας σχέσεις δεν υποβλέπομε ο ένας τον άλλο, δεν θυμώνομε με τον γείτονά μας αν διασκεδάζει, και δεν του δείχνομε όψη πειραγμένου που, αν ίσως δεν τον βλάπτει, όμως τον στενοχωρεί. Αν, ωστόσο, η αυστηρότητα λείπει από την καθημερινή μας ζωή, στα δημόσια πράγματα, από εσωτερικό σεβασμό, δεν παρανομούμε. Σεβόμαστε τους άρχοντες, πειθαρχούμε στους νόμους και, μάλιστα, σε όσους έχουν γίνει για να προστατεύουν τους αδυνάτους και όσους που, αν και άγραφοι, είναι ντροπή να τους παραβαίνει κανείς.

Μτφρ. Ν. Σκουτερόπουλος

Ερώτηση: Πώς αντιλαμβάνεστε την έννοια της *αίδους* αξιοποιώντας στοιχεία τόσο από τον μύθο του Πρωταγόρα όσο και από το παραπάνω παράλληλο κείμενο από τον Επιτάφιο λόγο του Περικλή.

2. Θ. Τ. 26167

Μπαρούχ Σπινόζα, Πολιτική Πραγματεία, Ι.3,6,7

Ο Ολλανδός φιλόσοφος Μπαρούχ Σπινόζα (1632-1677) σε αυτό το έργο του (1675-76) επιχειρεί να αποδείξει πώς πρέπει να θεσμοθετείται μια κοινωνία, ώστε να διατηρηθούν η ειρήνη και η ελευθερία των πολιτών. Υποστηρίζει μία θεωρία του φυσικού δικαίου και αναλύει, όπως ο Αριστοτέλης στα Πολιτικά, τις τρεις μορφές πολιτευμάτων (μοναρχία, αριστοκρατία, δημοκρατία) με βάση τις επιταγές της λογικής.

Οι άνθρωποι είναι έτσι φτιαγμένοι ώστε δεν μπορούν να ζήσουν χωρίς να υπόκεινται σε κάποιο δίκαιο, κοινό για όλους [...]. Για να μπορέσει το κράτος να διατηρηθεί, θα πρέπει να οργανωθεί με τέτοιο τρόπο ώστε αυτοί που το διοικούν, είτε καθοδηγούνται από τον λόγο είτε από τα πάθη, να μην έχουν τη δυνατότητα να ενεργούν κακόπιστα ή πλημμελώς. Δεν αφορούν την ασφάλεια του κράτους τα κίνητρα που οδηγούν τους ανθρώπους να κυβερνούν σωστά, αρκεί να κυβερνούν πράγματι σωστά. [...] Τέλος, εφόσον όλοι οι άνθρωποι, είτε είναι βάρβαροι είτε πολιτισμένοι, συνάπτουν παντού σχέσεις και σχηματίζουν κάποια πολιτική κοινότητα, οι αιτίες και τα φυσικά θεμέλια του κράτους δεν πρέπει να αναζητούνται στα διδάγματα του λόγου, αλλά να συνάγονται από την κοινή φύση ή την κοινή κατάσταση των ανθρώπων.

Μτφρ. Α. Στυλιανού

Ερώτηση: Να συγκρίνετε την άποψη του Σπινόζα με τις απόψεις Πρωταγόρα και του Αριστοτέλη για τις αιτίες που οδηγούν τους ανθρώπους να συγκροτήσουν πολιτικές κοινωνίες.

ΘΕΜΑ Β3. [Μονάδες 10]

1.Θ.Τ. 26334

Να συνδέσετε καθεμία από τις φράσεις της στήλης Α με μία φράση της στήλης Β, ώστε να συμπληρώνεται ορθά το νόημά της.

A	B
1. Η σωκρατική αμφισβήτηση υπήρξε	α. δημιουργική. β. πηγή άρνησης.
2. Ο Σωκράτης καταδικάστηκε επειδή	α. ειρωνεύτηκε τους πολιτικούς της εποχής. β. θεωρήθηκε υπεύθυνος για την πολιτική συμπεριφορά των μαθητών του.
3. Το πρώτο θέμα συζήτησης μεταξύ Σωκράτη και Πρωταγόρα είναι	α. η φύση της αρετής. β. η διδασκαλία της αρετής.
4. Στη δικαιοσύνη εμπεριέχονται τρεις αρετές	α. σοφία, ανδρεία, σωφροσύνη β. ανδρεία, εντιμότητα, σοφία

5. Ο Αριστοτέλης πρόβαλε τον όρο	α. ευτυχία. β. ευδαιμονία.
----------------------------------	-------------------------------

2. Θ. Τ. 26167

Να γράψετε τον αριθμό που αντιστοιχεί σε κάθε όνομα της στήλης Α και δίπλα το γράμμα της στήλης Β που αντιστοιχεί στη σωστή φράση.

A	B
1. Εύδοξος από την Κνίδα	α. φίλος του Αριστοτέλη που βρήκε μαρτυρικό θάνατο
2. Ξενοκράτης	β. διδάσκει στο Λύκειο
3. Ερμίας	γ. μαθηματικός, αστρονόμος και γεωγράφος
4. Αριστοτέλης	δ. πατέρας του Αριστοτέλη
5. Νικόμαχος	ε. διευθύνει την Ακαδημία

ΘΕΜΑ Β4. [Μονάδες 10]

1.Θ.Τ. 26334

Για καθεμία από τις παρακάτω λέξεις του αρχαίου διδαγμένου κειμένου, να γράψετε ένα ομόρριζο ουσιαστικό της Νέας Ελληνικής, απλό ή σύνθετο: δείσας, δίκην, νείμω, φύεται, χρήσθαι.

2. Θ. Τ. 26167

Να αντιστοιχίσετε καθεμία αρχαιοελληνική λέξη της στήλης Α με την ετυμολογικά συγγενή νεοελληνική λέξη της στήλης Β. Δύο λέξεις στη στήλη Β περισσεύουν.

A	B
1. δείσας	α. φυσική
2. απόλοιτο	β. οργή
3. κόσμοι	γ. απειλή
4. όρμη	δ. απώλεια
5. φύεται	ε. ορμόνη
	ζ. κόσμημα
	η. άδεια

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ
4^η Διδακτική Ενότητα
Πλάτων, Πρωταγόρας, 320c-321b

Θ. Τ. 26120-26119-26118

ΘΕΜΑ Α1.

1. Θ. Τ. 26120

α.

1-Σ: τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ γῆς ἔνδον

2-Λ: Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἤμπισχεν, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν·

3-Σ: Ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος ἀἴστωθείη·

β. Η εξασφάλιση τροφής για όλα τα ζώα υπήρξε βασική μέριμνα του Επιμηθέα, καθώς η ενέργεια αυτή εξυπηρετούσε το σχέδιό του για την επιβίωση όλων των ειδών. Έτσι, λοιπόν, εξασφαλίζει διαφορετική τροφή για το καθένα, σε άλλα χορτάρι από τη γη, σε άλλα καρπούς δέντρων, και σε άλλα ρίζες (φυτοφάγα)· σε μερικά, όμως, έδωσε τη δυνατότητα να τρέφονται με άλλα ζώα φροντίζοντας, ωστόσο, και για την ανάλογη επάρκεια τροφής στα σαρκοφάγα.

2. Θ. Τ. 26119

1-Σ: τυποῦσιν αὐτὰ θεοὶ [...] ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείξαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῆ κεράννυται.

2-Λ: Προμηθέα δὲ παραιτεῖται Ἐπιμηθεὺς αὐτὸς νεῖμαι, «Νείμαντος δέ μου», ἔφη, «ἐπίσκεψαι»· καὶ οὕτω πείσας νέμει.

3-Σ: Ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος ἀἴστωθείη·

4-Σ: πρὸς τὰς ἐκ Διὸς ὥρας εὐμάρειαν ἐμηχανᾶτο

5-Λ: καὶ τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε

3. Θ. Τ. 26118

α.

1-Λ: Ἦν γὰρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν.

2-Σ: τοὺς δ' ἀσθενεστέρους τάχει ἐκόσμει·

3-Σ: Τοῦντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζεν, τοῖς μὲν ἐκ γῆς βοτάνην, ἄλλοις δὲ δένδρων καρπούς, τοῖς δὲ ρίζας· ἔστι δ' οἷς ἔδωκεν εἶναι τροφήν ζῶων ἄλλων βοράν·

β. Στη φάση της κατανομής των ιδιοτήτων ο Επιμηθέας φρόντισε ώστε τα ζώα να έχουν τα κατάλληλα προστατευτικά μέσα για την αντιμετώπιση των αντίξοων καιρικών συνθηκών. Συγκεκριμένα, τα εφοδίασε με πυκνό τρίχωμα και σκληρό δέρμα για τις μεταβολές των εποχών (κρύο-ζέστη) που παράλληλα θα τους χρησίμευε ως στρώμα στις φωλιές τους. Επιπλέον, έδωσε ως προστασία στα πόδια τους σε άλλα οπλές και σε άλλα πυκνό τρίχωμα και χοντρά δέρματα χωρίς αίμα.

ΘΕΜΑ Β1.

1. Θ. Τ. 26120

Ο μύθος του Πρωταγόρα ξεκινά προβάλλοντας την έννοια του χρόνου ως κυρίαρχου φυσικού μεγέθους, στο οποίο εγγράφεται η ύπαρξη τόσο των θεών όσο και των θνητών όντων (ζώων και ανθρώπων): *Ἦν γάρ ποτε χρόνος*. Επιπλέον, η παρουσία του προσθετικού και υποδηλώνει ότι υπήρξε χρόνος κατά τον οποίο γεννήθηκαν και οι θεοί. Δεν ήταν, δηλαδή, άναρχοι (όπως π.χ. στον χριστιανισμό), αφού και γι' αυτούς υπήρχε αρχή γένεσης. Η αντίληψη αυτή του Πρωταγόρα ταυτίζεται με ανάλογη θέση του Ησιόδου. Ειδικότερα, ο όρος **γένεσις** αναφέρεται στη διαδικασία με την οποία κάτι που δεν υπήρχε, άρχισε να υπάρχει. Παράλληλα, η χρήση της μετοχής *είμαρμένος* παραπέμπει στην ακαταμάχητη δύναμη της *είμαρμένης* που είναι ισχυρότερη από τους θεούς, που καθορίζει τη μοίρα του κόσμου και των ανθρώπων· μία αρχαιοελληνική αντίληψη γνωστή ήδη από τα ομηρικά χρόνια. Επιπλέον, στον κοσμογονικό του μύθο ο Πρωταγόρας παρουσιάζει τη γένεση του κόσμου ως θεϊκή δημιουργία. Συγκεκριμένα, η κοσμογονία συντελείται μέσα στη γη. Πρόκειται για την αρχέγονη αντίληψη της Μητέρας-Γης στην κοιλιά της οποίας γονιμοποιήθηκαν και δημιουργήθηκαν τα ζώα και τα φυτά. Μέσα στη Γη οι θεοί πλάθουν τα όντα με χώμα και φωτιά και όσα αναμειγνύονται με αυτά τα δύο υλικά. Η γη (το χώμα) και η φωτιά ήταν τα πρώτα στοιχεία, που με την ένωσή τους σχηματίστηκαν τα όντα και αποτέλεσαν βασικό αντικείμενο μελέτης των προσωκρατικών φυσικών φιλόσοφων της ιωνικής και της ελεατικής σχολής· ο πλήρης κατάλογός τους περιλάμβανε τέσσερα (γῆ – πῦρ – ὕδωρ – ἀήρ) από την ανάμειξη των οποίων (σε ποικίλες αναλογίες) απαρτίζονται και μετασχηματίζονται όλα τα υλικά πράγματα. Ο προσωκρατικός φιλόσοφος Παρμενίδης θεώρησε πρωταρχικά τα δύο πρώτα. Τις απόψεις του Παρμενίδη και του επίσης προσωκρατικού φιλοσόφου Εμπεδοκλή [σύμφωνα με τον οποίο τα έμβια όντα προήλθαν από τη σύνθεση της φωτιάς, του χώματος, του νερού και του αέρα] φαίνεται να ακολουθεί εδώ ο Πρωταγόρας, αν και τα δύο τελευταία στοιχεία, το νερό και ο αέρας, δεν κατονομάζονται από τον σοφιστή.

2. Θ. Τ. 26119

Η βασική μέριμνα και φροντίδα του Επιμηθέα είναι να εξασφαλίσει τη διαίωνιση όλων των ειδών της ζωής. Ο Πρωταγόρας αναφέρεται στη *σωτηρίαν* των διαφόρων ειδών του ζωικού βασιλείου δηλώνοντας αναλυτικά τους τρόπους με τους οποίους αποφεύγεται η εξαφάνισή τους. Αυτή η λογική της σωτηρίας των ειδών θυμίζει σύγχρονες οικολογικές αρχές π.χ. την αναγκαιότητα εξισορρόπησης των αντίρροπων τάσεων στο πλαίσιο του οικοσυστήματος (νόμος της αναπλήρωσης). Ο Πρωταγόρας επιχειρεί να εξηγήσει τελολογικά τον «νόμο της αναπλήρωσης» στη φύση, αφού σύμφωνα με τους βιολογικούς νόμους κάθε ζώο έχει εφοδιαστεί με τα αναγκαία μέσα επιβίωσης, αυτοσυντήρησης και διαίωνισης του είδους του. Ειδικότερα, παρατηρούμε ότι οι ιδιότητες μοιράζονται στα ζώα έτσι ώστε μία αδυναμία να αναπληρώνεται από μία ικανότητα, με σκοπό να εξασφαλίζονται με αυτόν τον τρόπο α) η ύπαρξη και η διαίωνιση του κάθε είδους και β) η ισορροπία του οικοσυστήματος μέσα από την εξισορρόπηση των αντίρροπων δυνάμεων που λειτουργούν στο εσωτερικό του. Ακόμη, η ποικιλία των ζωικών ειδών με διαφορετικές ιδιότητες και ικανότητες δείχνει ότι στον ζωικό κόσμο

επικρατεί συνεχής αγώνας για επιβίωση, ένας διαρκής πόλεμος για την ύπαρξη, και επιπλέον ότι η τελική ισορροπία του οικοσυστήματος προκύπτει από την εναρμόνιση των αντιθέτων (σε αυτό το σημείο ίσως έχει επηρεαστεί από τη θέση του Ηράκλειτου για την «παλίντονον/άφανῆ ἄρμονίην»). Οι νεότερες επιστημονικές απόψεις, πράγματι, συγκλίνουν σε ανάλογη με τον Πρωταγόρα διαπίστωση ότι είναι απαραίτητη η ισορροπία στη φύση και στο οικοσύστημα μέσα από την ποικιλία των ζωικών ειδών. Η αλληλεπίδραση διαφόρων παραγόντων ως ρυθμιστικών μηχανισμών ελέγχουν την ισορροπία του. Το οικοσύστημα έχει την ικανότητα να αυτορυθμίζεται προς την κατεύθυνση της αποκατάστασης της ισορροπίας του, με την προϋπόθεση ότι ο άνθρωπος θα σεβαστεί αυτή την ισορροπία, που στην εποχή του Πρωταγόρα ήταν μάλλον αυτονόητο.

3. Θ. Τ. 26118

Ο Πρωταγόρας αναφέρεται στη *σωτηρίαν* των διαφόρων ειδών του ζωικού βασιλείου δηλώνοντας αναλυτικά τους τρόπους με τους οποίους αποφεύγεται η εξαφάνισή τους. Αυτή η λογική της σωτηρίας των ειδών θυμίζει σύγχρονες οικολογικές αρχές π.χ. την αναγκαιότητα εξισορρόπησης των αντίρροπων τάσεων στο πλαίσιο του οικοσυστήματος (νόμος της αναπλήρωσης). Ειδικότερα, παρατηρούμε ότι οι ιδιότητες μοιράζονται στα ζώα έτσι ώστε μία αδυναμία να αναπληρώνεται από μία ικανότητα, με σκοπό να εξασφαλίζονται με αυτόν τον τρόπο α) η ύπαρξη και η διαίωσιση του κάθε είδους (*μή τι γένος ἀϊστωθείη, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων, εἰς σωτηρίαν, ἔσφωζεν, σωτηρίαν τῷ γένει πορίζων*) και β) η ισορροπία του οικοσυστήματος μέσα από την εξισορρόπηση των αντίρροπων δυνάμεων που λειτουργούν στο εσωτερικό του (*καὶ τᾶλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν*). Συγκεκριμένα: η ταχύτητα αντισταθμίζει την αδυναμία (*τοὺς δ' ἄσθενεστέρους τάχει ἐκόσμει*), τα φτερά ή η υπόγεια κατοικία αντισταθμίζουν το μικρό σωματικό μέγεθος (*Ἄ μὲν γὰρ αὐτῶν σμικρότητι ἤμπισχεν, πτηνὸν φυγὴν ἢ κατάγειον οἴκησιν ἔνεμεν*), όσα ζώα έχουν δύναμη, δεν χρειάζονται ταχύτητα (*τοῖς μὲν ἰσχύην ἄνευ τάχους προσῆπτεν*), όσα έχουν μεγάλο σωματικό μέγεθος, σώζονται χάρη σ' αυτό (*ἃ δὲ ἠὔξε μεγέθει, τῶδε αὐτῶ αὐτὰ ἔσφωζεν*), τα όπλα αντισταθμίζουν την έλλειψη δύναμης και ταχύτητας (*τοῖς δ' ἄοπλον διδοὺς φύσιν ἄλλην τιν' αὐτοῖς ἐμηχανᾶτο δύναμιν*). Ακόμα, για να αντιμετωπίζουν τις μεταβολές του καιρού, εφοδιάζονται με πυκνό τρίχωμα και γερό δέρμα (*ἀμφιεννῶνς αὐτὰ πυκναῖς τε θριξίν και στερεοῖς δέρμασιν*). Ως προς την εξασφάλιση τροφής, σε αυτά που γίνονται τροφή άλλων ζώων δίνεται η δυνατότητα να γεννούν πολλούς απογόνους, αντίθετα με όσα τρέφονται με άλλα ζώα, που γεννούν λίγους απογόνους (*τοῖς μὲν ὀλιγογονίαν προσῆψε, τοῖς δ' ἀναλίσκομένοις ὑπὸ τούτων πολυγονίαν*), ενώ παράλληλα δίνονται διαφορετικά είδη τροφής σε κάθε είδος ζώου, για να υπάρχει επάρκεια (*Τοὺντεῦθεν τροφὰς ἄλλοις ἄλλας ἐξεπόριζεν*). Φαίνεται, λοιπόν, από τα παραπάνω ότι η ποικιλία των ζωικών ειδών με διαφορετικές ιδιότητες και ικανότητες δείχνει ότι στον ζωικό κόσμο επικρατεί συνεχής αγώνας για επιβίωση, ένας διαρκής πόλεμος για την ύπαρξη, και επιπλέον ότι η τελική ισορροπία του οικοσυστήματος προκύπτει από την εναρμόνιση των αντιθέτων. [331 λέξεις]

ΘΕΜΑ Β2.

1. Θ. Τ. 26120-26118

Οι διαπιστώσεις του παράλληλου κειμένου σχετικά με τους αρχαιοελληνικούς κοσμογονικούς και ανθρωπογονικούς μύθους επιβεβαιώνονται σε μεγάλο βαθμό και στον μύθο του Πρωταγόρα. Πρώτα απ' όλα η δημιουργία των ανθρώπων προϋποθέτει την ύπαρξη των θεών (*Ἦν γάρ ποτε χρόνος ὅτε θεοὶ μὲν ἦσαν, θνητὰ δὲ γένη οὐκ ἦν*), αφού οι τελευταίοι είναι αυτοί που πλάθουν τα ανθρώπινα πλάσματα, ενώ και η γένεση του κόσμου παρουσιάζεται στο σύνολό της ως θεϊκή δημιουργία. Παράλληλα, σύμφωνα με το παράλληλο κείμενο οι αρχαιοελληνικοί μύθοι αναφέρονται σε όντα γεννημένα από τη γη και φτιαγμένα με χώμα, πηλό, πέτρα και άλλα στοιχεία, όπου η γεννητική δύναμη της γης σχετίζεται με μητριαρχικά πρότυπα και την πίστη στην Μητέρα-Γη, την παμμήτηρα Γη. Κάτι αντίστοιχο διαφαίνεται και στον μύθο του Πρωταγόρα. Οι θεοὶ δημιουργοὺν τους ανθρώπους μέσα στη γη (*γῆς ἔνδον*), με χώμα και όσα αναμειγνύονται με το χώμα (*ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείξαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῆ κεράννυται*) χρησιμοποιώντας βεβαίως και άλλα υλικά. Διαπιστώνουμε, λοιπόν, και εδώ την αρχέγονη αντίληψη της Μητέρας-Γης στην κοιλιά της οποίας γονιμοποιήθηκαν και δημιουργήθηκαν τα ζώα και τα φυτά: μία αντίληψη που υποδηλώνει και τη σημασία που αποδιδόταν στον αυτοχθονισμό. Αξίζει, επίσης, να επισημανθεί ότι η χρήση των ρημάτων *τυποῦσιν*, *κεράννυται*, *πλάθουν*, τόσο στον Πρωταγόρα όσο και στο παράλληλο κείμενο παραπέμπουν στην κεραμική τέχνη αισθητοποιώντας τον τρόπο, τη μέθοδο, την τεχνική της δημιουργίας των όντων στους αρχαιοελληνικούς μύθους. Τέλος, η γαιοκρατική φυσική θεωρία του Ξενοφάνη επιβεβαιώνεται, καθώς κατά τον Πρωταγόρα η γη και το πυρ είναι τα πρώτα στοιχεία, που με την ένωσή τους σχηματίστηκαν τα όντα, αναφερόμενος, ωστόσο, και στην ανάμειξη άλλων δύο στοιχείων, του νερού (όπως και ο Ξενοφάνης) και του αέρα.

2. Θ. Τ. 26119

Στο απόσπασμα από το έργο *Περὶ φύσεως* ο Εμπεδοκλής αναπτύσσει τη φυσική του διδασκαλία: δεν υπάρχει γέννηση και θάνατος, αλλά μόνο ανάμειξη και χωρισμός τεσσάρων στοιχείων (ριζωμάτων) της φωτιάς, του αέρα, του νερού και της γης. Πρόκειται, δηλαδή, για μια τετράδα «βασικών αρχών» ή «στοιχείων» από τα οποία σχηματίζονται όλα τα άλλα πράγματα. Αυτό αποτελεί το πρώτο κοινό σημείο με τον μύθο του Πρωταγόρα, καθώς αναφέρεται και σε αυτόν η ανάμειξη στοιχείων (*ἐκ γῆς καὶ πυρὸς μείξαντες καὶ τῶν ὅσα πυρὶ καὶ γῆ κεράννυται*). Η θεωρία του Εμπεδοκλή ορίζει, επιπλέον, τον μηχανισμό (Φιλότης-Νεῖκος), χάρη στον οποίο παρά τη συνεχή αλλαγή εξασφαλίζεται η παγκόσμια σταθερότητα (και διαδοχικά κρατούν την εξουσία, καθώς γυρίζει ο χρόνος). Αυτή η σταθερότητα αντιστοιχεί στην ισορροπία του οικοσυστήματος η οποία περιγράφεται στον μύθο του Πρωταγόρα, και επιτυγχάνεται με τον νόμο της αναπλήρωσης και την επιβίωση των ειδών (*Ταῦτα δὲ ἐμηχανᾶτο εὐλάβειαν ἔχων μὴ τι γένος ἀϊστωθείη*). Ο πυρήνας της θεωρίας του Εμπεδοκλή είναι: καθένα από τα στοιχεία πρέπει να είναι ίσο με καθένα από τα άλλα (*Ὅλ' αὐτὰ εἶναι ἴσα καὶ συννομήλικα ἐξαρχῆς*). Και στο σημείο αυτό οι απόψεις του συγκλίνουν με τον μύθο του Πρωταγόρα. Ο Επιμηθέας εξισώνει τις ιδιότητες των ζωικών ειδών με την κατάλληλη κατανομή των

ιδιοτήτων σε αυτά (και τὰλλα οὕτως ἐπανισῶν ἔνεμεν). Τέλος, η ποικιλία των ειδών εντοπίζεται και στα δύο αποσπάσματα. Ο Εμπεδοκλής σημειώνει ότι τα είδη είναι ίσα, αλλά το καθένα διατηρεί τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά του (αλλά διαφορετική έχει το καθένα σημασία, κατά το ήθος του καθενός). Ομοίως, και ο Πρωταγόρας αναφέρει πλήθος ζωικών ειδών με ξεχωριστές ιδιότητες και ποικίλα χαρακτηριστικά.

ΘΕΜΑ Β3.

1. Θ. Τ. 26120

1-θ, 2-α, 3-δ, 4-γ, 5-ε

2. Θ. Τ. 26119

1-γ, 2-α, 3-γ, 4-γ, 5-γ (β)

3. Θ. Τ. 26118

α-Σ, β-Λ, γ-Σ, δ-Λ, ε-Σ

Β4.

1. Θ. Τ. 26120

κέρασμα, αφή, πρόσφυγες, φυσικό, καταναλώνουμε

2. Θ. Τ. 26119

- ανάμειξη, αμιγής, πρόσμειξη
- προφήτης, θέσφατος, αφασία
- διασώστης, άσωτος, σωσίβιο
- δερματολόγος, επιδερμίδα, δερματόδετος
- διατροφή, υπερτροφικός, τροφосуλλέκτης

3. Θ. Τ. 26118

1-β, 2-ε, 4-α, 6-γ, 7-δ

5^η Διδακτική Ενότητα
Πλάτων, Πρωταγόρας, 321b-322a

Θ.Τ. 26020-26019-26018

ΘΕΜΑ Α1.

1. Θ.Τ. 26020

α.

1-Λ: ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρός αὐτήν κτητήν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι

2-Λ: καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἡφαιστού καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ - τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δί.

3-Λ: Προμηθεὴ δὲ δι' Ἐπιμηθεὴ ὕστερον, ἤπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.

β.

Ἡ αντωνυμία **αὐτήν** αναφέρεται στὴν ἔντεχνον σοφίαν, ἐνῶ ἡ αντωνυμία **τῷ** αναφέρεται στὸν ἀνθρώπο (τῷ ἀνθρώπῳ).

2. Θ.Τ. 26019

1-Λ: ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα·

2-Σ: ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὄρα τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἀνθρώπον γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον·

3-Λ: ἀμήχανον γὰρ ἦν ἄνευ πυρός αὐτήν κτητήν τῷ ἢ χρησίμην γενέσθαι

4-Λ: καὶ κλέψας τὴν τε ἔμπυρον τέχνην τὴν τοῦ Ἡφαιστού καὶ τὴν ἄλλην τὴν τῆς Ἀθηνᾶς δίδωσιν ἀνθρώπῳ - Τὴν μὲν οὖν περὶ τὸν βίον σοφίαν ἀνθρώπος ταύτη ἔσχεν, τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν·

5-Λ: Προμηθεὴ δὲ δι' Ἐπιμηθεὴ ὕστερον, ἤπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.

3. Θ.Τ. 26018

α.

1-Σ: ἔρχεται Προμηθεὺς ἐπισκεψόμενος τὴν νομὴν, καὶ ὄρα τὰ μὲν ἄλλα ζῶα ἐμμελῶς πάντων ἔχοντα, τὸν δὲ ἀνθρώπον γυμνόν τε καὶ ἀνυπόδητον καὶ ἄστρωτον καὶ ἄοπλον·

2-Λ: τὴν δὲ πολιτικὴν οὐκ εἶχεν· ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δί.

3-Λ: Προμηθεὴ δὲ δι' Ἐπιμηθεὴ ὕστερον, ἤπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν.

β. Το ἐπίθετο ἀκόσμητος, αναφερόμενο στὸν ἀνθρώπο, δηλώνει ὅτι αὐτός, σύμφωνα με τὸν μῦθο τοῦ Πρωταγόρα, δὲν εἶναι ἐξοπλισμένος ἀπὸ τὴ φύση με αὐτάρκειες σωματικὲς ιδιότητες καὶ ικανότητες. Ὅταν ὁ Προμηθεὴς ἐρχεται νὰ επιθεωρήσει τὴν κατανομή, διαπιστώνει ὅτι τὰ ἄλλα ζῶα εἶναι ἐφοδιασμένα με ὅλα καὶ ὅπως τοὺς ταίριαζε, ἐνῶ ὁ ἀνθρώπος εἶναι γυμνός, ἀνυπόδητος, χωρὶς στρωσίδι καὶ χωρὶς ὅπλα.

ΘΕΜΑ Β1.

1. Θ.Τ. 26020

Ὁ Ἐπιμηθεὴς στὸν μῦθο τοῦ Πρωταγόρα συμβολίζει τὴ φάση τοῦ βιολογικοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ φυσικὴ κατάσταση τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸ στάδιο σχηματισμοῦ τῶν εἰδῶν μπορεῖ νὰ ἀποδοθεῖ με τὴν ἐννοία τῆς ἀπορίας, δηλαδή τῆς φυσικῆς ἀδυναμίας καὶ συγχρόνως τῆς ἀνάγκης γιὰ ἐξεύρεση τρόπων καὶ μέσων

αντιμετώπισής της. Η παρέμβαση του Προμηθέα που θα οδηγήσει στη δημιουργία του ανθρώπινου πολιτισμού συμβολίζει την προσπάθεια των ανθρώπων να δαμάσουν το φυσικό περιβάλλον και να το διαμορφώσουν κατάλληλα για τη δική τους επιβίωση, είναι η φάση της δημιουργίας του τεχνικού πολιτισμού. Ο Προμηθέας λειτουργεί ως σύμβολο της ικανότητας του ανθρώπου να ξεπερνά τα εμπόδια που συναντά και να συνεχίζει μια εξελικτική πορεία. Συμβολίζει, επίσης, το πνεύμα της εξέγερσης ενάντια στις απαγορεύσεις των θεών, οι οποίες υποδηλώνουν τους φόβους της πρωτόγονης ανθρωπότητας απέναντι στις τυφλές δυνάμεις της φύσης.

Ο Ήφαιστος και η Αθηνά αντιπροσωπεύουν τις πρακτικές γνώσεις που φυλάσσονται κρυφές από τον άνθρωπο, αφού για να τις αποκτήσει θα καταβάλει μόχθο και μεγάλη προσπάθεια. Στον μύθο διακρίνεται και ένας σαφής υπαινιγμός οργάνωσης της θεϊκής κοινότητας στη βάση ενός «καταμερισμού των εργασιών», όπου ο Δίας κατέχει την ύψιστη πολιτική τέχνη, ενώ η Αθηνά και ο Ήφαιστος καταγίνονται με τέχνες συνδεδεμένες με την αντιμετώπιση των καθημερινών αναγκών επιβίωσης, την πρακτική επινοητικότητα και την κατασκευαστική ικανότητα. Οι φρουροί του Δία (αί Διός φυλακαί) συμβολίζουν τη δυσκολία της απόκτησης της πολιτικής τέχνης, τις επίπονες προσπάθειες του ανθρώπινου γένους για πολιτική οργάνωση. Ο Δίας κατέχει στον μύθο την πολιτική τέχνη ως ανώτερη κατάκτηση, η οποία χαρακτηρίζει την κοινότητα των θεών και όχι ακόμα των ανθρώπων. Η κατάκτηση της τεχνικής από τον άνθρωπο, που χαρακτηρίζεται σαν πράξη κλοπής, συνέβη σε μια πρώιμη φάση, προκοινωνική και δείχνει τις τότε δυνατότητες του ανθρώπινου πνεύματος. Αντίθετα, η πολιτική ήταν ακόμη απρόσιτη σχεδόν στο ανθρώπινο πνεύμα και κατακτήθηκε σε υστερότερη στιγμή της ιστορίας του ανθρώπου και αφού είχαν διαμορφωθεί οι κατάλληλες συνθήκες. [308 λέξεις].

2. Θ.Τ. 26019

Ο Επιμηθέας, παρουσιάζεται στον μύθο του Πρωταγόρα ως ο απερίσκεπτος, ο σκεπτόμενος κατόπιν εορτής. Πράγματι, χωρίς να το καταλάβει ξοδεύει όλες τις δυνάμεις – εφόδια στα άλογα όντα αφήνοντας έτσι τον άνθρωπο χωρίς αυτάρκειες σωματικές δυνάμεις και ικανότητες (ό *Επιμηθεὺς ὅτι χρήσαιτο*). Η ασυλλόγιστη διανομή των δυνάμεων αποκαλύπτει την απερισκεψία και επιπολαιότητα του Επιμηθέα, που ξεκινά τη διανομή δυνάμεων και ικανοτήτων χωρίς ουσιαστικό προγραμματισμό και χωρίς να διαφυλάξει κάποιες δυνάμεις για τον άνθρωπο, αφήνοντάς τον εντελώς απροστάτευτο σε άμεσο κίνδυνο για την επιβίωσή του. Ο Προμηθέας, δηλαδή αυτός που σκέπτεται προτού ενεργήσει, ο προνοητικός, μη γνωρίζοντας τι να κάνει για να σώσει τον άνθρωπο, όταν έρχεται για να ελέγξει τη διανομή του Επιμηθέα και διαπιστώνει πως ο άνθρωπος έχει μείνει χωρίς εφόδια και δεξιότητες, κλέβει από τον Ήφαιστο και την Αθηνά, τη φωτιά και τις τεχνικές γνώσεις (*Απορία οὖν σχόμενος ὁ Προμηθεὺς σὺν πυρί*). Ο Προμηθέας, επομένως, παρουσιάζεται να αντιμετωπίζει άμεσα και αποφασιστικά το πρόβλημα λειτουργώντας με έντονα ανθρωπιστική διάθεση. Ο φιλόανθρωπος Τιτάνας κλέβει πολύτιμα κτήματα των θεών, γι' αυτό και η τιμωρία του από τον Δία θα είναι πολύ αυστηρή και σκληρή. Η στάση του Προμηθέα αποτελεί παράδειγμα επίλυσης προβλημάτων με αμεσότητα και

αποφασιστικότητα, αλλά και υπέρβασης των καθιερωμένων ορίων με το αντίστοιχο τίμημα. Η παρέμβαση του Προμηθέα που θα οδηγήσει στη δημιουργία του ανθρώπινου πολιτισμού συμβολίζει την προσπάθεια των ανθρώπων να δαμάσουν το φυσικό περιβάλλον και να το διαμορφώσουν κατάλληλα για τη δική τους επιβίωση. Η εικόνα του Προμηθέα λειτουργεί ως σύμβολο της ικανότητας του ανθρώπου να ξεπερνά τα εμπόδια που συναντά και να συνεχίζει μια εξελικτική πορεία. Όπως αποδεικνύει και η ετυμολογία του ονόματός του είναι προνοητικός. Απέναντι στην απρονοησία, την έλλειψη οργάνωσης σκέψης και ορθού λογισμού του Επιμηθέα, ο Προμηθέας αντιπαραθέτει την προνοητικότητα, τον ορθό λογισμό, καθώς και την επινοητικότητα και τη δυνατότητα επίλυσης των εκάστοτε προβλημάτων που προκύπτουν. [304 λέξεις]

3. Θ.Τ. 26018

Η έννοια *ἔντεχνος σοφία* αποτυπώνει την τεχνική, πρακτική λογική η οποία σε συνδυασμό με την *ἔμπυρον τέχνην* συντέλεσαν ώστε ο άνθρωπος να γίνει κατασκευαστής και δημιουργός (*homo faber*)· για να επιβιώσει ο άνθρωπος, εξαρτάται από την ευφυΐα του. Η παρέμβαση του Προμηθέα που κλέβει την *ἔντεχνον σοφίαν* σὺν πυρί από το εργαστήριο της Αθηνάς και του Ηφαίστου κατανοείται σε συμβολικό επίπεδο ως φάση της εξέλιξης του ανθρώπου, στην οποία δημιουργούνται οι προϋποθέσεις για την επιβίωσή του και την προσαρμογή του στο φυσικό περιβάλλον, πραγματοποιείται η γένεση των τεχνών και σχηματίζονται οι πρώτες κοινωνίες. Ο όρος, επομένως, *ἔντεχνος σοφία* νοείται ως τεχνογνωσία, τεχνικές δεξιότητες που επιτρέπουν στον άνθρωπο να αντιμετωπίζει καθημερινές ανάγκες. Αυτό σημαίνει ότι ο άνθρωπος βάζει τα θεμέλια για τον τεχνικό πολιτισμό του κατασκευάζοντας σπίτια, σκεύη, εργαλεία, όπλα και όλα τα απαραίτητα για την επιβίωσή του. Η διαδικασία κατασκευής όλων των εφοδίων συνδέεται με τη διαδικασία της εργασίας και τη διαδικασία της αγωγής, αφού η *ἔντεχνος σοφία* σχετίζεται με την εμπειρία σε κάποια τέχνη που απαιτεί εργασιακή εξειδίκευση και πρακτική εκπαίδευση. Στη συγκεκριμένη έκφραση, πάντως, του Πρωταγόρα η λέξη σοφία δεν δηλώνει τις προχωρημένες, ολοκληρωμένες γνώσεις του σοφού ή επιστήμονα. Η *ἔντεχνος σοφία* δεν συνδέεται με τη θεωρητική γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία.

Η *ἔμπυρος τέχνη* εκφράζει την εφαρμοσμένη, την κατασκευαστική εκδήλωση της ανθρώπινης δραστηριότητας που προϋποθέτει τη φωτιά. Είναι η πρακτική εφαρμογή των τεχνικών γνώσεων με τη χρήση της φωτιάς. Η κατοχή της φωτιάς θα θέσει σε ενέργεια όλες τις διανοητικές λειτουργίες του ανθρώπου, την ευστροφία, την επινοητικότητα και την εφευρετικότητα. Τόσο η *ἔντεχνος σοφία*, όσο και η *ἔμπυρος τέχνη* σχετίζονται με την *περὶ τὸν βίον σοφίαν*, αφού με την τελευταία εννοούμε τις πρακτικές γνώσεις που βοηθούν τον εκάστοτε άνθρωπο να επιβιώσει και να ρυθμίσει τη ζωή του σε ατομικό και οικογενειακό επίπεδο. Η *ἔντεχνος σοφία* και η *ἔμπυρος τέχνη* παρέχουν τη δυνατότητα στον άνθρωπο όχι μόνο να επιβιώσει, αλλά και να δημιουργήσει τεχνικό πολιτισμό, μια ανώτερη μορφή ζωής και να διαφοροποιηθεί από όλα τα άλλα έμβια όντα οργανώνοντας κοινωνίες. [333 λέξεις]

ΘΕΜΑ Β2.

1. Θ.Τ. 26020

Τόσο στον μύθο του Πρωταγόρα όσο και στο απόσπασμα του Διόδωρου είναι εμφανής η αισιόδοξη οπτική για την εξέλιξη της ανθρωπότητας, καθώς τα δύο κείμενα συγκλίνουν ως προς το ότι ο πολιτισμός αναπτύχθηκε σταδιακά μέσα από τεχνικές και άλλες ανακαλύψεις. Στον μύθο ο άνθρωπος παρουσιάζεται στερημένος από δεξιότητες πριν την παρέμβαση του Προμηθέα, που του δωρίζει τη φωτιά και την τεχνική γνώση αφού τις κλέψει από τον Ήφαιστο και την Αθηνά, πριν την έξοδο του ανθρώπου στο φως την καθορισμένη από τη μοίρα ημέρα. Κατανοούμε, επομένως, στο πλαίσιο του συμβολισμού του μύθου, ότι οι πρωταρχικές γνώσεις είναι έμφυτες στον άνθρωπο και εννοούμε την παρέμβαση του Προμηθέα ως φάση της εξέλιξης, κατά την οποία δημιουργούνται αφενός οι προϋποθέσεις για την επιβίωση του ανθρώπου και την προσαρμογή του στο φυσικό περιβάλλον, κι αφετέρου πραγματοποιείται η γένεση των τεχνών. Αντίστοιχα και ο Διόδωρος υποστηρίζει ότι μετά την ανακάλυψη της φωτιάς και άλλων χρήσιμων πραγμάτων οι άνθρωποι επινόησαν σιγά σιγά διάφορες τέχνες και οτιδήποτε άλλο βοηθούσε στη ζωή του συνόλου. Αναγνωρίζει επίσης, όπως και ο Πρωταγόρας έμμεσα μέσω του συμβολισμού του μύθου στη συνέχεια του, ότι η ανάγκη δίδασκε τις κατάλληλες δεξιότητες σε όποιον είχε από τη φύση την ικανότητα και είχε χέρια, λόγο, και ευφυΐα, για να τον βοηθούν στην κάθε περίπτωση. Και οι δύο, επομένως, υιοθετούν την άποψη ότι οι δεξιότητες, όπως και ο λόγος-ευφυΐα, είναι έμφυτα στον άνθρωπο.

Μια διαφορά που διαφαίνεται ανάμεσα στον μύθο του Πρωταγόρα και το απόσπασμα του Διόδωρου είναι ότι ο Πρωταγόρας επιλέγει τη μορφή του Προμηθέα ως σύμβολο αφενός μιας φάσης της εξελικτικής πορείας του ανθρώπου, αλλά και ως σύμβολο εξέγερσης, απελευθέρωσης, η οποία προϋποθέτει το αντίστοιχο τίμημα, ενώ στο απόσπασμα του Διόδωρου δεν υπάρχουν τέτοιοι συμβολισμοί ή μυθολογικές αναφορές. [284 λέξεις].

2. Θ.Τ. 26019

Στο κείμενο του Νίτσε ο Προμηθέας εμφανίζεται ιδιαίτερα τολμηρός, τραγικός ήρωας, που αντιτίθεται στην παραδεδομένη τάξη πραγμάτων. Παρουσιάζεται ως σύμβολο που αντιστέκεται στην τυραννική εξουσία του Δία. Ο Νίτσε υιοθετεί την οπτική του Αισχύλου και αποδέχεται απόλυτα την εκδοχή του Προμηθέα του Γκαίτε, ο οποίος, σύμφωνα με τον Νίτσε, αποκαλύπτει την εικόνα του Προμηθέα που ο Αισχύλος παρουσίασε αλληγορικά. Ο Νίτσε θεωρεί τον Προμηθέα όχι μόνο ως επαναστάτη θεό απέναντι στην αδικία του Δία, αλλά ως το συμβολικό πρότυπο του ανθρώπου που κερδίζει τον πολιτισμό χάρη στην προσπάθειά του και που χάρη στη σοφία του κάνει τους θεούς να εξαρτώνται από τον ίδιο τον άνθρωπο. Ένας Προμηθέας βαθιά και ουσιαστικά ασεβής, που ανταποκρίνεται απόλυτα στην αισχύλεια επιδίωξη για δικαιοσύνη, σύμβολο της ασέβειας απέναντι στην αδικία.

Στον πλατωνικό Πρωταγόρα ο Προμηθέας αναδεικνύεται ευεργέτης του ανθρωπίνου γένους. Τα δώρα του Προμηθέα μέχρι τότε ήταν αποκλειστικό προνόμιο και κτήμα των θεών το οποίο οι θεοί δεν διετίθεντο να δωρίσουν στους ανθρώπους. Άρα, ο Προμηθέας

παρέβη τη βούληση των θεών και διέπραξε ύβρη, γι' αυτό και τιμωρείται. Ο μύθος του Πρωταγόρα δεν εστιάζει στην επαναστατική φύση του Προμηθέα ούτε υπεισέρχεται σε διαστάσεις φιλοσοφικής αναζήτησης σε σχέση με την ασέβεια και τη δικαιοσύνη. Η ασεβής κλοπή του Προμηθέα στον μύθο του σοφιστή για την οποία τιμωρείται προετοιμάζει τη μετάβαση στο επόμενο στάδιο, το πιο σημαντικό για την αποδεικτέα θέση που υποστηρίζει ο Πρωταγόρας περί του διδακτού της πολιτικής αρετής, στάδιο που συνδέεται με την πολιτική τέχνη. Στον μύθο η φιλόνησπη συμβολή του Προμηθέα συνδέεται κυρίως με τη δημιουργία τεχνικού πολιτισμού από τον άνθρωπο και τον πρώτο σχηματισμό των κοινωνιών.

Ο Νίτσε αναγορεύει τον Προμηθέα σε φιλοσοφικό ήρωα. Ο Προμηθέας αναδεικνύεται σε σύμβολο αντίστασης και ανθρώπινης ελευθερίας. Παρουσιάζεται ως τολμηρός επαναστάτης, αποφασιστικός και φιλόνησπος. Για τη σωτηρία του ανθρώπινου γένους δοκιμάζεται, έρχεται αντιμέτωπος με τους θεούς, καταδικάζεται και υφίσταται τις συνέπειες της απόφασής του, υποφέρει και πονάει, αλλά και απολαμβάνει και χαίρεται για τα έργα του, όπως και ο άνθρωπος που, σύμφωνα με τον Γκαίτε, πλάθεται από τον Προμηθέα. Εύλογα, λοιπόν, θεωρείται σωτήρας και ευεργέτης του ανθρώπινου γένους.

3. Θ.Τ. 26018

Τόσο στον μύθο του Πρωταγόρα όσο και στο απόσπασμα του Αισχύλου ο Προμηθέας παρουσιάζεται ως ο θεός που συνεισέφερε σημαντικά στην πορεία και την εξέλιξη του ανθρώπινου γένους. Στον μύθο ο φιλόνησπος Προμηθέας διακινδυνεύει για χάρη των ανθρώπων κλέβοντας από την Αθηνά και τον Ήφαιστο την έντεχνον σοφίαν και την έμπυρον τέχνην για να τις προσφέρει στον άνθρωπο. Χάρη σε αυτές, ο άνθρωπος δημιουργεί θρησκεία, γλώσσα και υλικοτεχνικό πολιτισμό. Η τιμωρία του Προμηθέα για την κλοπή αυτή αναφέρεται με συντομία στο μύθο, αφού ο σοφιστής εστιάζει στην ανθρώπινη πρόοδο.

Στο απόσπασμα του Αισχύλου παρουσιάζεται να μιλάει ο ίδιος ο Προμηθέας για την προσφορά του στους ανθρώπους. Εξηγεί πώς τους δίδαξε την τέχνη της οιωνοσκοπίας, τα μέρη των ζώων που πρέπει κατά τη θυσία να επιλέγουν για τους θεούς, αλλά και τη σπλαγχνοσκοπία (στ. 487-499). Επίσης, επισημαίνει ότι τους δώρισε τη φωτιά υποδεικνύοντάς τους τα μέταλλα που βρίσκονταν κάτω από τη γη (στ. 498-503). Καταλήγει λέγοντας πως δίδαξε στους ανθρώπους όλες τις τέχνες (στ. 504-506). Τα λόγια του Προμηθέα δείχνουν ότι ο ίδιος είναι περήφανος για τις πράξεις του, την επινοητική του ικανότητα και τη γενικότερη προσφορά του στον άνθρωπο, γεγονός που υπογραμμίζεται από τη χρήση του α ενικού προσώπου. Παρουσιάζονται, επομένως, και στο απόσπασμα του Αισχύλου αναλυτικότερα όσα στο μύθο του Πρωταγόρα ενυπάρχουν στα δώρα της έντεχνης σοφίας και της έμπυρης τέχνης. Το βάρος, ωστόσο, στο απόσπασμα του Αισχύλου πέφτει στον καθοριστικό ρόλο του Προμηθέα στην απόκτηση τεχνογνωσίας εκ μέρους του ανθρώπου, ενώ στον μύθο του σοφιστή το στάδιο αυτό, της τεχνογνωσίας, προετοιμάζει τη μετάβαση στο επόμενο, το πιο σημαντικό στάδιο, που συνδέεται με την πολιτική τέχνη. Ο μύθος του Πρωταγόρα τονίζει κυρίως το αλληλένδετο της ύπαρξης και επιβίωσης του ανθρώπου με τον πρώτο σχηματισμό των κοινωνιών. Τέλος, και στα δύο αποσπάσματα είναι διάχυτος ο τόνος αισιοδοξίας για την

εξελικτική πορεία του ανθρώπινου γένους. [304 λέξεις]

ΘΕΜΑ Β3.

1. Θ.Τ. 26020

1-γ, 2-γ, 3-δ, 4-α, 5-δ

2. Θ.Τ. 26019

1-Σ, 2-Σ, 3-Λ, 4-Σ, 5-Λ

3. Θ.Τ. 26018

1-Σ, 2-Σ, 3-Λ, 4-Σ, 5-Λ

ΘΕΜΑ Β4.

1. Θ.Τ. 26020

σκεπτικισμό, μοίρας, υποχώρηση, απορία, δικανικούς

2. Θ.Τ. 26019

Ἐπιμηθεὺς-Προμηθεὺς-Προμηθεὶ-Προμηθεά-Ἐπιμηθεά,
ἔμμελῶς,
ἄστρωτον,
εἴμαρμένη,
ἔλαθεν-λαθῶν.

3. Θ.Τ. 26018

1-γ, 2-ε, 5-α, 6-δ, 7-β

6^η Διδακτική Ενότητα
Πλάτων, Πρωταγόρας, 322c-323a

Θ.Τ. 26161-26160

ΘΕΜΑ Α1.

1. Θ.Τ. 26161

α. 1-Λ: *ή δημιουργική τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἱκανή βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής*

2-Σ: *ἐζήτουν δὴ ἀθροίζεσθαι καὶ σώζεσθαι κτίζοντες πόλεις*

3-Λ: *εἷς ἔχων ἰατρικὴν πολλοῖς ἱκανὸς ἰδιώταις*

β. Ο Δίας ἔδωσε τὴν ἐντολή στον Ερμῆ νὰ μοιράσει τὴν αἰδῶ καὶ τὴ δίκη σε ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, γιὰτί ἀλλιῶς δὲν θὰ μποροῦσαν νὰ ὑπάρχουν οργανωμένες πολιτικές κοινότητες. Παράλληλα, διέταξε νὰ θεσπιστεῖ νόμος μεταξύ τῶν ἀνθρώπων σύμφωνα με τὸν ὁποῖο, ὁποῖος δὲν εἶναι ἱκανὸς νὰ μετέχει στὴ δίκη καὶ τὴν αἰδῶ νὰ τὸν σκοτώνουν ὡς νὰ εἶναι ἀρρώστια τῆς πόλης.

2. Θ.Τ. 26160

α. 1-Λ: *ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ*

2-Λ: *ή δημιουργική τέχνη αὐτοῖς πρὸς μὲν τροφήν ἱκανή βοηθὸς ἦν, πρὸς δὲ τὸν τῶν θηρίων πόλεμον ἐνδεής*

3-Σ: *ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην*

β. Ἡ ἀντωνυμία αὐτῶν ἀναφέρεται στὰ θηρία, ἐνῶ ἡ ἀντωνυμία αὐτοῖς ἀναφέρεται στοὺς ἀνθρώπους.

ΘΕΜΑ Β1.

1. Θ.Τ. 26161

Στο συγκεκριμένο ἀπόσπασμα ἡ αἰδῶς καὶ ἡ δίκη ἀναδεικνύονται ὡς οἱ ἀναγκαῖες προϋποθέσεις προκειμένου οἱ ἄνθρωποι νὰ μεταβούν στὴ φάση τῆς οργανωμένης κοινωνίας ποὺ θὰ τοὺς ἐπιτρέψει νὰ ἐπιβιώσουν, ἀλλὰ καὶ νὰ ἀναπτυχθοῦν ἠθικοπνευματικά. Ἐτσι, με τὸν τρόπο αὐτὸ συγκεκριμενοποιεῖται ἡ πολιτικὴ τέχνη. Εἰδικότερα, ἡ λέξη **δίκη** δὲν χρησιμοποιεῖται με τὴ σημασία τῆς δικαστικῆς διαδικασίας, ἀλλὰ βρίσκεται κοντὰ στὴν ἀρχικὴ τῆς σημασία. Ὡς δίκη ἐννοεῖται ἐδῶ ἡ αἴσθησις τοῦ σωστοῦ ἢ τῆς δικαιοσύνης, ἡ ἐμφυτὴ ἀντίληψη γιὰ τὸ δίκαιο, τὸ κοινὸ περὶ δικαίου αἴσθημα. Ἡ αἰδῶς ἀναφέρεται στὸ συναίσθημα ντροπῆς τοῦ κοινωνικοῦ ἀνθρώπου γιὰ κάθε πράξη ποὺ προσκρούει στὸν καθιερωμένο ἠθικὸ κώδικα τοῦ κοινωνικοῦ περιβάλλοντος. Τόσο ἡ αἰδῶς ὡς καὶ ἡ δίκη κρίνονται ἀπαραίτητες γιὰ κάθε πολίτη, ἀφοῦ ἐξασφαλίζουν τὴν ἀξιοπρέπεια τοῦ ἀνθρώπου, τὸν ἐμποδίζουν νὰ συμπεριφέρεται ἐγωιστικά, μισαλλόδοξα καὶ ἀτομικιστικά, καὶ συμβάλλουν στὴν ἐμπέδωσις τῆς πολιτικῆς ἐνότητος καὶ κοινωνικῆς ἀρμονίας. Χάρη στὴν αἰδῶ καὶ στὴ δίκη ἐξασφαλίζεται ἡ ἀρμονικὴ συμβίωσις μέσα στὴν πόλη, ἡ συνοχὴ τοῦ συνόλου, ἡ

ισορροπία και η ευταξία. Με αυτές τις προϋποθέσεις αναπτύσσονται μεταξύ των ανθρώπων σχέσεις φιλίας, συνεργασίας, αλληλεγγύης και αλληλοσεβασμού. Επιπλέον, η αιδώς οδηγεί σε ό,τι ονομάζεται «πόλεων κόσμοι», εμπνέει στους πολίτες κόσμια συμπεριφορά και συντελεί στην κατάκτηση της αυτονομίας τους, αναγκαία για την αρμονία της κοινωνίας. Αλλά και η δίκη παραπέμπει στο «πόλεων δεσμοί», σε υπαγορεύσεις με τις οποίες οι πολίτες υποβάλλονται σε δεσμεύσεις της συμπεριφοράς τους, ώστε να επιβάλλεται η συνοχή της πολιτικής κοινωνίας. Η συμπληρωματική λειτουργία των δύο «δώρων» συνεπάγεται *φιλίαν*, που σημαίνει ηθική ενότητα της πολιτείας, σύμπνοια και ομόνοια των πολιτών, ώστε να συμβιώνουν αρμονικά. Επομένως, η ανάπτυξη αυτών των παραγόντων αποτελεί τη βάση της κοινωνικής οργάνωσης του ανθρώπου με κανόνες αρμονικής συμβίωσης. Με τον τρόπο αυτό ο Πρωταγόρας προτείνει πως η θεμελίωση μιας δημοκρατικής, αρμονικής κοινωνικής ζωής προϋποθέτει την αποδοχή των αξιών του αλληλοσεβασμού και της δικαιοσύνης, την αναγνώριση της ισοτιμίας και της ισονομίας ανάμεσα στις ανθρώπινες σχέσεις. [310 λέξεις]

2. Θ.Τ. 26160

Στο συγκεκριμένο απόσπασμα η *αιδώς* και η *δίκη* αναδεικνύονται ως οι αναγκαίες προϋποθέσεις προκειμένου οι άνθρωποι να μεταβούν στη φάση της οργανωμένης κοινωνίας που θα τους επιτρέψει να επιβιώσουν, αλλά και να αναπτυχθούν ηθικοπνευματικά. Έτσι, με τον τρόπο αυτό συγκεκριμενοποιείται η πολιτική τέχνη. Ειδικότερα, η λέξη **δίκη** δεν χρησιμοποιείται με τη σημασία της δικαστικής διαδικασίας, αλλά βρίσκεται κοντά στην αρχική της σημασία. Ως δίκη εννοείται εδώ η αίσθηση του σωστού ή της δικαιοσύνης, η έμφυτη αντίληψη για το δίκαιο, το κοινό περί δικαίου αίσθημα. Η *αιδώς* αναφέρεται στο συναίσθημα ντροπής του κοινωνικού ανθρώπου για κάθε πράξη που προσκρούει στον καθιερωμένο ηθικό κώδικα του κοινωνικού περιβάλλοντος. Τόσο η αιδώς όσο και η δίκη κρίνονται απαραίτητες για κάθε πολίτη, αφού εξασφαλίζουν την αξιοπρέπεια του ανθρώπου, τον εμποδίζουν να συμπεριφέρεται εγωιστικά, μισαλλόδοξα και ατομικιστικά, και συμβάλλουν στην εμπέδωση της πολιτικής ενότητας και κοινωνικής αρμονίας. Χάρη στην αιδώ και στη δίκη εξασφαλίζεται η αρμονική συμβίωση μέσα στην πόλη, η συνοχή του συνόλου, η ισορροπία και η ευταξία. Με αυτές τις προϋποθέσεις αναπτύσσονται μεταξύ των ανθρώπων σχέσεις φιλίας, συνεργασίας, αλληλεγγύης και αλληλοσεβασμού. Επιπλέον, η αιδώς οδηγεί σε ό,τι ονομάζεται «πόλεων κόσμοι», εμπνέει στους πολίτες κόσμια συμπεριφορά και συντελεί στην κατάκτηση της αυτονομίας τους, αναγκαία για την αρμονία της κοινωνίας. Αλλά και η δίκη παραπέμπει στο «πόλεων δεσμοί», σε υπαγορεύσεις με τις οποίες οι πολίτες υποβάλλονται σε δεσμεύσεις της συμπεριφοράς τους, ώστε να επιβάλλεται η συνοχή της πολιτικής κοινωνίας. Η συμπληρωματική λειτουργία των δύο «δώρων» συνεπάγεται *φιλίαν*, που σημαίνει ηθική ενότητα της πολιτείας, σύμπνοια και ομόνοια των πολιτών, ώστε να συμβιώνουν αρμονικά. Επομένως, η ανάπτυξη αυτών των παραγόντων αποτελεί τη βάση της κοινωνικής οργάνωσης του ανθρώπου με κανόνες αρμονικής συμβίωσης. Με τον τρόπο αυτό ο Πρωταγόρας προτείνει πως η θεμελίωση μιας δημοκρατικής, αρμονικής κοινωνικής

ζωής προϋποθέτει την αποδοχή των αξιών του αλληλοσεβασμού και της δικαιοσύνης, την αναγνώριση της ισοτιμίας και της ισονομίας ανάμεσα στις ανθρώπινες σχέσεις. [310 λέξεις]

ΘΕΜΑ Β2.

1. Θ.Τ. 26161

Στον μύθο του Πρωταγόρα ο Δίας δίνει την εντολή στον Ερμή να μοιράσει την αιδώ και τη δίκη σε ένα μεταγενέστερο στάδιο ανάπτυξης του ανθρώπου, αναγνωρίζοντας την αδυναμία επιβίωσής του χωρίς την πολιτική αρετή. Ο Πρωταγόρας, λοιπόν, φαίνεται πως είναι υπέρμαχος του νόμου και της έννομης τάξης, τονίζοντας την υπεροχή της νόμω κατάστασης σε σχέση με τη φύσει κατάσταση. Η νόμω κατάσταση, δηλαδή η πολιτικά οργανωμένη κοινωνία, όπου το δίκαιο ταυτίζεται με το νόμιμο και η πολιτική παιδεία είναι οργανικά δεμένη με τη ζωή του ατόμου στην κοινωνία, είναι αποτέλεσμα της εξέλιξης του πολιτισμού που έχει, στην αντίληψη του Πρωταγόρα, προοδευτικό χαρακτήρα. Η νόμω κατάσταση είναι ένα προωθημένο στάδιο στην εξέλιξη του πολιτισμού και αντιτίθεται στη φύσει κατάσταση, όπου ο βίος του ανθρώπου είναι άτακτος και άναρχος και όπου το άτομο καθορίζεται από τις παρορμήσεις του και είναι άμοιρο παιδείας (*ὅτ' οὖν ἀθροισθεῖεν, ἠδίκουν ἀλλήλους ἅτε οὐκ ἔχοντες τὴν πολιτικὴν τέχνην*). Η ευνομία είναι το πολιτικό ιδεώδες του Πρωταγόρα. Ανάλογη με την ανάλυση που έκανε ο Πρωταγόρας για την εξέλιξη της ανθρώπινης ζωής, προκύπτει και από τον Ρουσό. Στο παράλληλο κείμενο υποστηρίζεται πως έξω από τις οργανωμένες ομάδες το άτομο δεν είχε καν τη δυνατότητα να επιβιώσει (*Τότε αυτή η πρωτόγονη κατάσταση δεν είναι δυνατό να διατηρηθεί, και το ανθρώπινο γένος θα είχε εκλείψει, αν δεν άλλαζε τον τρόπο διαβίωσής του*). Από τη στιγμή που βιολογικά ο άνθρωπος δεν μπορεί να αλλάξει, αντιλαμβάνεται πως μόνο η συνεργασία με κανόνες δικαίου θα του επιτρέψουν να επιβιώσει και να μεγαλορρησεί. Καθένας χρειάζεται τους άλλους κι έχει ανάγκη να αποτελέσει με τους άλλους μια ομάδα ενωμένη και συμπαγή. Παρόμοιες ενώσεις συνεπάγονται τον σεβασμό και την αμοιβαία αναγνώριση των δικαιωμάτων του άλλου. Μπορεί κανείς να πει ότι αυτή η αρχή προϋποθέτει ένα είδος συμβολαίου, όπου ο καθένας συνδέεται με τους άλλους, για να αποκτήσει τα πλεονεκτήματα που προσφέρει ένα τέτοιο συμβόλαιο. Αναγνωρίζουμε, λοιπόν, στη σκέψη του Πρωταγόρα τον σπόρο εκείνου που πολύ αργότερα, την εποχή του Ευρωπαϊκού Διαφωτισμού, θα ονομαζόταν «κοινωνικό συμβόλαιο». [328 λέξεις]

2. Θ.Τ. 26160

Για τους αρχαίους Έλληνες ο άνθρωπος ήταν πρώτα πρώτα πολιτικόν ον και η ύπαρξή του ήταν αδιανόητη έξω από την πόλη στην οποία ήταν ενταγμένος. Γι' αυτό και ο Πρωταγόρας διατείνεται στο παράλληλο κείμενο πως η διδασκαλία του αποσκοπεί στο να γίνουν οι μαθητές του ικανοί να κρίνουν σωστά καθετί που αφορά τις ιδιωτικές και δημόσιες υποθέσεις (*εὐβουλία, ἡ σωστὴ σκέψη και λήψη αποφάσεων/ για τα θέματα που αφορούν τα οἰκεία/ και για τα θέματα που αφορούν την πόλη*) αποκτώντας την ορθή κρίση.

Τη νοητική αυτή βελτίωση ο Σωκράτης την ερμηνεύει, στη συνέχεια, ως διδασκαλία της πολιτικής τέχνης που στοχεύει να κάνει τους άνδρες αγαθούς πολίτες, αναζητώντας έτσι και ηθική χροιά στα μαθήματα του Πρωταγόρα. Ο όρος *πολιτική τέχνη* χρησιμοποιείται εναλλακτικά προς τον όρο *εὐβουλία*. Και οι δύο όροι, πάντως, αφορούν τη δράση του ατόμου στην ιδιωτική και στη δημόσια ζωή ως πολίτη, ως υπεύθυνου μέλους δηλαδή της οργανωμένης πολιτικά συμβιωτικής ομάδας, γιατί μόνο μέσα στην πόλη μπορεί να δράσει και να καταξιωθεί ευεργετικά για τον εαυτό του και για το σύνολο. Στον μύθο που αφηγείται ο Πρωταγόρας, ο Δίας δίνει την αιδώ και τη δίκη ως προϋποθέσεις απαραίτητες για την κοινωνική οργάνωση και τη σωτηρία του ανθρώπου από τον ενδεχόμενο αφανισμό τους. Το συγκεκριμένο ζεύγος εννοιών συγκεκριμενοποιεί πλέον την πολιτική τέχνη, καθώς ανάμεσα σε άλλες αρετές, επιλέγονται οι δύο κυριότερες, αυτές που έχουν διάφανο πολιτικό χαρακτήρα. Αυτές τις δύο αρετές τις διαθέτει ο άνθρωπος ως ηθικές καταβολές και προδιάθεση. Για να γίνουν, όμως, κτήμα του και να φτάσει στην πλήρη κατάκτηση της πολιτικής αρετής πρέπει να καταβάλει προσπάθεια και αγώνα. Ο άνθρωπος δεν γεννιέται, αλλά γίνεται κάτοχος της πολιτικής αρετής μέσα από μαθητεία σε αυτήν, με διδαχή, προσπάθεια και τη συμβολή των φορέων αγωγής και των νόμων («*Ἐπὶ πάντα,»*... «*καὶ πάντες μετεχόντων*»... *κτείνειν ὡς νόσον πόλεως.*»). Από τα δύο κείμενα, επομένως, αποσαφηνίζεται το τι ακριβώς διδάσκει ο Πρωταγόρας, πού αποσκοπεί και γιατί είναι αναγκαία η διδαχή του. [318 λέξεις]

ΘΕΜΑ Β3.

1. Θ.Τ. 26161

1-β, 2-δ, 3-α, 4-ε, 5-γ

2. Θ.Τ. 26160

1-ε, 2-α, 3-δ, 4-γ, 5-β

ΘΕΜΑ Β4.

1. Θ.Τ. 26161

- Πέρασα πολύ όμορφα στον γάμο της θείας μου, αν και δεν το περίμενα!
- Νόμιζα πως ήταν νωρίς, αλλά τελικά πέρασε η ώρα χωρίς να το καταλάβω.
- Τα χρήματα τον έχουν διαφθείρει εντελώς και δεν διστάζει να διαπράττει συνεχώς άδικες πράξεις.
- Επικρατεί μεγάλη αναστάτωση και ανησυχία σε όλον τον κόσμο λόγω του πολέμου.
- Από τα δεδομένα συνάγεται το συμπέρασμα πως τα δύο τρίγωνα είναι ίσα.

2. Θ.Τ. 26160

οἰκήσεις, ἀπώλλυντο/ ἀπόλοιτο, ἄγοντα/ συναγωγοί, θῶ/θες, νόσον

5^η και 6^η Διδακτική Ενότητα (Συνδυαστικά)

Πλάτων, Πρωταγόρας, 321b-322a

Θ. Τ. 26150-26149-26145

ΘΕΜΑ Α1. [Μονάδες 10]

1.Θ.Τ. 26150

α.

1-Σ: *ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν αὐτὸν καταναλώσας τὰς δυνάμεις εἰς τὰ ἄλογα*

2-Σ: *Προμηθεά δὲ δι' Ἐπιμηθεά ὕστερον, ἥπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν*

3-Λ: *ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας*

β. Ο άνθρωπος αρχικά ήταν γυμνός, ξυπόλητος, δίχως σκεπάσματα και όπλα, το πιο απροστάτευτο από όλα τα ζώα. Μετά το δώρο του Προμηθεά, ο άνθρωπος βρήκε κατοικίες και ενδύματα και παπούτσια και στρωσίδια και τις τροφές που δίνει η γη, αντιμετωπίζοντας επαρκώς τις βιοτικές του ανάγκες.

2. Θ.Τ. 26149

1-δ: *Προμηθεά δὲ δι' Ἐπιμηθεά ὕστερον, ἥπερ λέγεται, κλοπῆς δίκη μετῆλθεν*

2-η: *Ἄτε δὴ οὖν οὐ πάνυ τι σοφὸς ὢν ὁ Ἐπιμηθεὺς ἔλαθεν*

3-β: *ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ*

4-α: *ἦν γὰρ παρὰ τῷ Δίῃ*

5-ε: *κλέπτει Ἥφαιστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί*

3. Θ.Τ. 26145

α.

1-Σ: *ἀκόσμητον ἔτι αὐτῷ ἦν τὸ ἀνθρώπων γένος*

2-Λ: *ὁ Προμηθεὺς κλέπτει Ἥφαιστου καὶ Ἀθηνᾶς τὴν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί*

3-Σ: *ἔπειτα φωνὴν καὶ ὀνόματα ταχὺ διηρθρώσατο τῇ τέχνῃ*

β. Οι άνθρωποι χρειάζονται επιπλέον τις προϋποθέσεις της οργανωμένης πολιτικής και κοινωνικής ζωής, δηλαδή την πολιτική τέχνη. Ο Προμηθέας, όμως, δεν μπορούσε να τους προσφέρει και την πολιτική τέχνη, την οποία κατείχε αποκλειστικά ο Δίας.

ΘΕΜΑ Β1.

1. Θ.Τ. 26150

Στη συγκεκριμένη έκφραση του Πρωταγόρα η λέξη σοφία δεν δηλώνει τις προχωρημένες, ολοκληρωμένες γνώσεις του σοφού ή επιστήμονα, αλλά τις πρακτικές γνώσεις που βοηθούν τον εκάστοτε άνθρωπο να επιβιώσει και να ρυθμίσει τη ζωή του σε ατομικό ή οικογενειακό επίπεδο. Ο άνθρωπος χάρη στο διπλό δώρο του Προμηθέα (τήν ἔντεχνον σοφίαν σὺν πυρί) απέκτησε τη σοφία για να επιβιώσει, να καλύψει τις πρακτικές του ανάγκες και να υπερβεί τις ελλείψεις της βιολογικής του φύσης. Έτσι, ἡ περὶ τὸν βίον σοφία τον βοήθησε να αντισταθμίσει τη φυσική αδυναμία του σε σχέση με τα άλλα ζώα, εξαιτίας της απρονοησίας του Επιμηθέα και αποτέλεσε την προϋπόθεση για τον υλικότεχνικό πολιτισμό του, αλλά και για την εκδήλωση «προκοινωνικής» συμπεριφοράς. Η ανθρώπινη νοημοσύνη, ένα θεϊκό κομμάτι μέσα στον άνθρωπο, γίνεται το όχημα της ιστορίας, της εξέλιξης του ανθρώπου. Πιο συγκεκριμένα, η περὶ τὸν βίον σοφία ήταν αυτή που επέτρεψε στους ανθρώπους να αναπτύξουν θρησκεία και θρησκευτική τέχνη, να πιστεύουν στην ύπαρξη των θεών και να δημιουργούν τις προϋποθέσεις για την οργάνωση και τέλεση των θρησκευτικών τελετών (κατασκευή βωμών και φιλοτέχνηση αγαλμάτων θεών). Επιπλέον, ο άνθρωπος ανακαλύπτει τον έναρθρο λόγο χάρη στη δημιουργικό στοιχείο της ανθρώπινης λογικότητας και αντιμετωπίζει τις βασικές βιοτικές ανάγκες (στέγη, ενδυμασία, διατροφή) με αποτελεσματικό τρόπο. Συνοψίζοντας, η περὶ τὸν βίον σοφία (αλλιώς: η εὐπορία ἀνθρώπῳ τοῦ βίου) ταυτίζεται με το ζῆν εξασφαλίζοντας την ανθρώπινη επιβίωση. [223λέξεις]

2. Θ.Τ. 26149

Με τη φράση αυτή ο Πρωταγόρας δηλώνει τις πρωταρχικές γνώσεις του ανθρώπινου είδους με τις οποίες εξασφαλίζεται η επιβίωσή του και οι οποίες προϋποθέτουν τη χρήση της φωτιάς. Γι' αυτό και ο σοφιστής αναφέρεται από κοινού στη θεά της (πρακτικής) σοφίας Αθηνά και τον θεό της φωτιάς Ήφαιστο, παρουσιάζοντάς τους μάλιστα να εργάζονται σε οίκημα κοινό. Ως ἔντεχνος σοφία νοείται η λογική με την οποία ο άνθρωπος αναδείχτηκε στη συνέχεια κατασκευαστής και δημιουργός (homo faber): για να επιβιώσει, εξαρτάται αποκλειστικά και υποχρεωτικά από την ευφυΐα του. Κατανοούμε, λοιπόν, τον όρο ως τεχνογνωσία, η οποία επιτρέπει στον άνθρωπο να

προβεί σε επινοήσεις και εφαρμογές σωτήριες για τη ζωή του που προωθούν την εν γένει παρουσία του στον κόσμο. Ειδικότερα, συνδέεται με την ανάπτυξη τεχνικών δεξιοτήτων, την οργάνωση της εργασίας ως κατασκευαστικής διαδικασίας, με την επινόηση συμβολικών συστημάτων επικοινωνίας και αντιμετώπισης καθημερινών αναγκών, π.χ. έναρθρος λόγος, με την καλλιέργεια της γης κ.ά. Πάντως, η σοφία αυτή δεν πρέπει να συνδέεται με τη θεωρητική γνώση των επιστημών και τη φιλοσοφία. Αξιοσημείωτο είναι ότι οι τεχνικές γνώσεις εννοούνται εδώ χορηγημένες στον άνθρωπο ως ολοκληρωμένο σύνολο εκ των προτέρων και όχι ως αποτέλεσμα σταδιακής πείρας του ανθρώπου μέσα στους αιώνες. Παράλληλα η φωτιά (*σὺν πυρὶ*), η πρώτη μεγάλη πηγή ενέργειας που έμαθε να μεταχειρίζεται ο άνθρωπος, εύλογα τοποθετείται στη βάση όλων των έως τότε τεχνολογικών κατακτήσεων. Ως πηγή ενέργειας υπήρξε αναγκαία συνθήκη, για να οδηγηθεί ο άνθρωπος στα υψηλά τεχνικά επιτεύγματα και να αντισταθμίσει με αυτά τη φυσική αδυναμία του. Η ισοδύναμη νοηματικά έκφραση *ἔμπυρος τέχνη* εκφράζει την εφαρμοσμένη, την κατασκευαστική εκδήλωση της ανθρώπινης δραστηριότητας. Πρόκειται για την πρακτική εφαρμογή των τεχνικών γνώσεων κυρίως με τη χρήση της φωτιάς, καθώς είναι γνωστό ότι πολλά υλικά, όπως τα μέταλλα, μπορούν να γίνουν αντικείμενο κατεργασίας με τη χρήση της φωτιάς. Ο Πρωταγόρας, λοιπόν, πρέπει να είχε στο μυαλό του αυτό που σήμερα ονομάζουμε τεχνολογία, τηρουμένων των αναλογιών· μια τεχνολογία, βέβαια, προσαρμοσμένη στα μέσα και τις δυνατότητες της εποχής. (321 λέξεις)

3. Θ.Τ. 26145

Ο Πρωταγόρας, κατά πάσα πιθανότητα, αναγνώριζε ότι η λατρεία προσιδιάζει στον άνθρωπο και ίσως είναι κάτι το απαραίτητο, χωρίς όμως να παίρνει θέση σχετικά με την ύπαρξη του αντικειμένου της, δηλαδή τους θεούς. Ο Πρωταγόρας δεν αρνιόταν την ύπαρξη των θεών, αλλά αρνιόταν να συζητήσει το θέμα επειδή η βεβαιότητα ήταν αδύνατη για ένα τέτοιο θέμα (αγνωστικιστής). Η αναφορά αυτή μπορεί να εξηγηθεί ποικιλοτρόπως π.χ. ότι πρόκειται κατά βάση για πλατωνική θεωρία που έντεχνα τοποθετείται στο στόμα του Πρωταγόρα ή ότι η λατρεία των θεών από τους ανθρώπους είναι αναμφισβήτητη πραγματικότητα, ένα ανθρωπολογικό δεδομένο που χρειάζεται ερμηνεία, και συμπεριλαμβάνεται στα επιτεύγματα του ανθρώπου στο πλαίσιο της πολιτισμικής ανέλιξης του (*ἐπειδὴ δὲ ὁ ἄνθρωπος θείας μετέσχε μοίρας, ... ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρύνεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν*). Επιπλέον, ας μην ξεχνάμε ότι το ένστικτο της πίστης και της λατρείας είναι θεμελιώδες στην ανθρώπινη φύση, και η απόδοσή του σε θεϊκή συγγένεια δεν είναι κάτι το περίεργο σε μια αφήγηση που ομολογουμένως δίνεται σε μορφή λαϊκής μυθολογίας για να γίνει πιο ευχάριστη. Παράλληλα, η πρόταξη της θρησκευτικής συμπεριφοράς (*ἐπεχείρει βωμούς τε ἰδρύνεσθαι καὶ ἀγάλματα θεῶν*) και του θρησκευτικού συναισθήματος (*θεοὺς ἐνόμισεν*) έναντι των άλλων επιτευγμάτων

μπορεί να ερμηνευθεί και ως προβολή του υψηλότερου σημείου ανάπτυξης που παρουσίασε το ανθρώπινο είδος στο προμηθεϊκό στάδιο. Αυτό σημαίνει ότι ο Πρωταγόρας αξιολόγησε τη θρησκεία ως μία πολύ σημαντική κατάκτηση του ανθρώπου ανάμεσα στις άλλες, ως εκδήλωση πνευματικής ωριμότητας του ανθρώπου, γιατί ο άνθρωπος περνά από την απλή, ενστικτώδη ύπαρξη στην αναζήτηση των παραγόντων που δημιούργησαν τη φύση. (250 λέξεις)

ΘΕΜΑ Β2.

1. Θ.Τ. 26150

Οι απόψεις που διατυπώνονται στον μύθο του Πρωταγόρα και στο απόσπασμα από τον Προμηθέα Δεσμώτη του Αισχύλου συμφωνούν μεταξύ τους όσον αφορά την εξέλιξη της ανθρώπινης κοινωνίας. Παρουσιάζουν δηλαδή τον ανθρώπινο πολιτισμό ως αποτέλεσμα μιας επίπονης και συνεχούς πορείας προς την πρόοδο, κατά την οποία ο άνθρωπος κατάφερε να ξεπεράσει μια κατάσταση δυστυχίας, ελλείψεων, φόβου και ανέχειας. Στον μύθο του Πρωταγόρα ο άνθρωπος χωρίς εφόδια, εξαιτίας του Επιμηθέα, μετέβη σε μια άλλη κατάσταση, χάρη στο δώρο (*ἔντεχνος σοφία σὺν πυρὶ, ἔμπυρος τέχνη, περὶ τὸν βίον σοφίαν, τῆ τέχνη*) που του προσέφερε ο Προμηθέας. Ειδικότερα, βελτίωσε τις συνθήκες της καθημερινής ζωής του, απέκτησε γλωσσικό εκφραστικό ὄργανο, επινόησε τρόπους ἔνδυσης, ἔφτιαξε υποδήματα, και εξασφάλισε τροφή από τη γη. Στο μεταφρασμένο απόσπασμα από τον Προμηθέα Δεσμώτη του Αισχύλου οι ἄνθρωποι πριν από την παρέμβαση του Προμηθέα δεν διέθεταν πρακτική νοημοσύνη, για να μπορούν να κατανοήσουν τον κόσμο και να επινοήσουν τρόπους βελτίωσης της ζωής τους. Ο Προμηθέας, λοιπόν, είναι αυτός που τους διδάσκει ὅλες τις τέχνες (*τις δυστυχίες ἀκούστε τῶν θνητῶν, πού ἐνῶ δὲν εἶχαν πρωτύτερα μυαλό, με νοῦ και σκέψη τους φώτισα... κι οὐδέ πλιθόχτιστα ξέραν νὰ χτίζουν ἠλιόφωτα καλύβια, οὐδέ τὴν τέχνη τὰ ξύλα νὰ δουλεύουν, μα ὑπόγεια ζούσαν*), καθώς και τὰ γράμματα και τους ἀριθμούς. Και στα δύο κείμενα γίνεται λόγος για τις πρωταρχικές γνώσεις του ανθρώπινου είδους με τις οποίες εξασφαλίζεται ἡ επιβίωσή του, αφού ο ἄνθρωπος γίνεται πλέον κατασκευαστής και δημιουργός. Το βάρος, ωστόσο, στο απόσπασμα του Αισχύλου πέφτει στον καθοριστικό ρόλο του Προμηθέα στην ἀπόκτηση τεχνογνωσίας εκ μέρους του ἄνθρωπου, ἐνῶ στον μύθο του σοφιστή το στάδιο αυτό, της τεχνογνωσίας, προετοιμάζει τὴ μετάβαση στο ἐπόμενο, το πιο σημαντικό στάδιο, πού συνδέεται με τὴν πολιτική τέχνη. Ο μύθος του Πρωταγόρα τονίζει κυρίως τὸ ἀλληλένδετο τῆς ὑπαρξῆς και ἐπιβίωσης του ἄνθρωπου με τὸν πρώτο σχηματισμό τῶν κοινωνιών. Τέλος, και στα δύο ἀποσπάσματα εἶναι διάχυτος ὁ τόνος αισιοδοξίας για τὴν ἐξελικτικὴ πορεία του ἄνθρωπινου γένους. [315λέξεις]

2. Θ.Τ. 26149-26145

Και στα δύο κείμενα γίνεται αναφορά στην εξέλιξη του υλικοτεχνικού και πνευματικού πολιτισμού με τόνο ιδιαίτερα αισιόδοξο, καθώς απηχούν τις αισιόδοξες αντιλήψεις της εποχής. Τόσο ο Πρωταγόρας όσο και ο Σοφοκλής εκθειάζουν τον άνθρωπο, που κατόρθωσε να δαμάσει τη φύση και να κυριαρχήσει σε αυτήν (περνά τον αφρισμένο πόντο... και την υπέρτατη θεά, τη Γη, την άφθαρτη παιδεύει ... κυνηγά... δαμάζει με τεχνάσματα). Εντούτοις, ο σοφιστής μνημονεύει λιγότερα ανθρώπινα επιτεύγματα σε σύγκριση με τον Σοφοκλή ή δίνει διαφορετική έμφαση από τον ποιητή. Η παρουσίαση του Πρωταγόρα είναι συνοπτική και αξιολογική, καθώς προβάλλει πρώτα τον πνευματικό (θρησκευτική λατρεία και τέχνη, κατάκτηση έναρθρου λόγου) και στη συνέχεια τον υλικοτεχνικό πολιτισμό (πρώτον ...έπειτα ... και...και...και...και...και...ηΰρετο), ενώ του Σοφοκλή είναι κυρίως χρονολογική και πιο αναλυτική (ναυτική τέχνη, γεωργία, κυνήγι, αλιεία, κτηνοτροφία, έναρθρος λόγος και σκέψη, πολιτική οργάνωση, αντιμετώπιση των καιρικών συνθηκών). Είναι εμφανές ότι ο Σοφοκλής παρουσιάζει τους ανθρώπους σε ένα μεταγενέστερο στάδιο κατά το οποίο έχουν κάνει σημαντικά βήματα στην ανάπτυξη του τεχνικού πολιτισμού και στη διαμόρφωση οργανωμένης πολιτικής ζωής, ενώ ο Πρωταγόρας αναφέρεται κυρίως στα αρχικά στάδια της εξέλιξής του (και οικήσεις και έσθητας και ύποδέσεις και στρωμνάς και τὰς ἐκ γῆς τροφὰς ἤϋρετο). Τέλος, ο σοφιστής αναδεικνύει τον καθοριστικό ρόλο του Προμηθέα, ενώ ο Χορός στην τραγωδία εκθειάζει την ικανότητα του ίδιου του ανθρώπου (το μέγα δέος ο άνθρωπος γεννά). [219 λέξεις]

ΘΕΜΑ Β3.

1. Θ.Τ. 26150

1-δ, 2-ε, 3-β, 4-α, 5-γ

2. Θ.Τ. 26149

1-Σ, 2-Λ, 3-Λ, 4-Λ, 5-Σ

3. Θ.Τ. 26145

1-δ, 2-ε, 3-α, 4-β, 5-γ

ΘΕΜΑ Β4.

1. Θ.Τ. 26150

- Για να πάρει το επίδομα, χρειάζεται να καταθέσει το χαρτί/πιστοποιητικό απορίας.
- Η κατάσταση στις φυλακές είναι απελπιστική τόσο για τους κρατούμενους όσο και για τους εργαζόμενους.
- Παρόλο που η μητέρα του ήταν χρόνια βουλευτής, αυτός δεν θέλει να ασχοληθεί με τα κοινά.
- Λέει τα πράγματα με το όνομά τους, χωρίς περιστροφές.
- Νόμιζα ότι σήμερα θα πάμε εκδρομή και δεν διάβασα τίποτε ...

2. Θ.Τ. 26149

- λαθρεμπόριο, λαθρεπιβάτης, λαθροθηρία
- φωτογραφία, φωτοτυπώ, φωτοβολταϊκά
- πυροσβεστική, πυρομανής, πυροβολώ, πυρκαγιά
- τεχνολογία, τεχνοκράτης, τεχνοτροπία
- θεολογία, θεομηνία, θεοποιώ

3. Θ.Τ. 26145

λοιπόν, έμμελώς, έδει, γής, έπεχείρει.

6^η και 7^η Διδακτική Ενότητα (Συνδυαστικά)

Πλάτων, Πρωταγόρας, 322c-323a

Αριστοτέλης, Πολιτικά, Α1.12, 1253a29-39

Θ.Τ. 26334-26167

ΘΕΜΑ Α1.

1.Θ.Τ. 26334

1-Σ: Ζεὺς οὖν δείσας περὶ τῷ γένει ἡμῶν μὴ ἀπόλοιτο πᾶν

2-Λ: «Ἐπὶ πάντας», ἔφη ὁ Ζεὺς, «καὶ πάντες μετεχόντων ...

3-Σ: οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν

4-Λ: εἰς συμβουλήν πολιτικῆς ἀρετῆς ..., εἰκότως ἅπαντος ἀνδρὸς ἀνέχονται

5-Λ: χωρισθεὶς νόμου καὶ δίκης χεῖριστον πάντων

2. Θ. Τ. 26167

α.

1-Σ: οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν

2-Λ: ὅταν μὲν περὶ ἀρετῆς τεκτονικῆς ἦ λόγος ..., ὀλίγοις οἴονται μετεῖναι συμβουλής

3-Σ: φύσει μὲν οὖν ἡ ὀρμὴ ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν

β. Οι Αθηναῖοι σε σχέση με τις δημιουργικές τέχνες επιτρέπουν μόνο σε ειδικούς να εκφέρουν γνώμη για ζητήματα τεχνικής ειδικεύσης. Αντίθετα, στην περίπτωση της πολιτικής αρετής δέχονται να ακούσουν τον καθένα, γιατί πιστεύουν ότι ὅλοι οι ἄνθρωποι εἶναι ἀπαραίτητο να την κατέχουν. Σε διαφορετική περίπτωση τίθεται ζήτημα ὑπαρξῆς της ἴδιας της πολιτικής κοινότητας.

ΘΕΜΑ Β1.

1.Θ.Τ. 26334

Στον μῦθο του Πρωταγόρα οἱ ἄνθρωποι δεν θα ἦταν ικανοὶ να συμβιώσουν, αν ο Δίας δεν τους δώριζε την πολιτική αρετή, ἀπαραίτητη για τη συμβίωση μέσα σε ἕνα κοινωνικό πολιτικό περιβάλλον. Χωρὶς την αἰδῶ και τη δίκη το ἀνθρώπινο γένος θα εξαφανιζόταν (μὴ ἀπόλοιτο πᾶν). Χωρὶς τη συμμετοχή στην αἰδῶ και τη δίκη οἱ οργανωμένες πολιτικές

κοινωνίες δεν θα μπορούσαν να υπάρξουν (*οὐ γὰρ ἂν γένοιτο πόλεις, εἰ ὀλίγοι αὐτῶν μετέχοιεν ὥσπερ ἄλλων τεχνῶν*) αλλά θα κυριαρχούσε η αδικία και το δίκαιο του ισχυρότερου. Συνεπώς, η τάση κοινωνικής συνύπαρξης εκδηλώνεται κατά τον Πρωταγόρα από την εξωτερική αναγκαιότητα που επιβάλλει αφενός η φυσική υπεροχή των άγριων θηρίων κι αφετέρου ο κίνδυνος αλληλοεξόντωσης των ανθρώπων. Η άποψη του Αριστοτέλη στα Πολιτικά για τον άνθρωπο εμβαθύνει περισσότερο. Ο Αριστοτέλης πιστεύει δηλαδή ότι η κοινωνία των ανθρώπων δεν υφίσταται μόνο λόγω της χρησιμότητάς της ούτε ανάγεται μόνο στην ίδια την ανθρώπινη δημιουργικότητα (σε αυτό συμφωνεί με τον Πρωταγόρα), αλλά και λόγω της έμφυτης επιθυμίας των ανθρώπων να συνυπάρχουν με άλλους (*φύσει μὲν οὖν ἡ ὄρμη ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν*). Ο άνθρωπος είναι ανώτερος από όλα τα έμβια όντα, όταν με τη λογική υπερβαίνει την πρωτόγονη κατάσταση στην οποία συχνά τον οδηγούν οι ενστικτώδεις ενέργειες (*ὁ δὲ ἄνθρωπος ὄπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ*). Η λογική τον οδηγεί να ζει σύμφωνα με τον νόμο και τη δικαιοσύνη. Αυτό σημαίνει ότι με την κυριαρχία του νόμου ελέγχονται και υποτάσσονται οι παθολογικές ορμές και ορξές, ενώ ο άνθρωπος χωρισθείς νόμου και δίκης, αν απομακρυνθεί από τον νόμο και τη δικαιοσύνη, επιστρέφει στην πρωτόγονη κατάσταση. Τότε δικαιολογημένα χαρακτηρίζεται ως το πιο ανόσιο και άγριο ζώο (*χειρίστον πάντων*), αφού στρέφεται πλέον στην υπερβολή και στην αδικία. Η φράση «*φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ*» δεν υπονοεί ότι η αρετή υπάρχει εκ γενετής, στον άνθρωπο, αλλά ότι αυτός έχει τη δυνατότητα (την έμφυτη προδιάθεση) και τις προϋποθέσεις για να την αποκτήσει. [310 λέξεις]

2. Θ. Τ. 26167

Σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, η τάση του ανθρώπου για ζωή στην κοινωνία έχει τις ρίζες της στην ίδια τη φύση του ανθρώπου και λειτουργεί απροαίρετα (*φύσει μὲν οὖν ἡ ὄρμη ἐν πᾶσιν ἐπὶ τὴν τοιαύτην κοινωνίαν*). Από κει και πέρα ενεργοποιείται η έλλογη βούληση ορισμένων ανθρώπων και συγκροτείται πρωτογενώς η κοινότητα (*πρῶτος συστήσας*). Άρα η πρωτογενής συγκρότηση της κοινότητας ανάγεται στην ανθρώπινη επινοητικότητα χωρίς να αναιρείται το αξίωμα ότι το πολιτικό φαινόμενο θεμελιώνεται στην ανθρώπινη φύση με την έννοια ότι ο άνθρωπος από την ίδια τη βιολογική δομή του είναι προορισμένος να ζει σε οργανωμένη πολιτικά κοινωνία, στο πλαίσιο της οποίας είναι εφικτή η ευδαιμονία του. Η συγκρότηση της πολιτικής κοινωνίας δεν ήταν μια τυφλή και ενστικτώδης ενέργεια, αλλά μια λογική και ενσυνείδητη πράξη του ανθρώπου. Άλλο πράγμα η «φυσική» ιδιότητα, η «φυσικότητα» της πόλης με την έννοια του «τέλους», και άλλο η «κατασκευή» και η «συγκρότησή» της. Για το τελικό δηλαδή αποτέλεσμα είναι απαραίτητα δύο πράγματα: η «φύση» και η «τέχνη»· κάτι παραπάνω: η συνεργασία «φύσης» και «τέχνης». Επομένως, για τον Αριστοτέλη η κοινωνία των ανθρώπων υφίσταται όχι μόνο λόγω της χρησιμότητάς της, αλλά και λόγω της έμφυτης

επιθυμίας των ανθρώπων να συνυπάρχουν με άλλους ανθρώπους. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει στα Πολιτικά, ο Αριστοτέλης θεωρούσε πως δηλαδή, ακόμα κι αν δεν χρειάζονται ο ένας τη βοήθεια του άλλου, δεν μειώνεται καθόλου η επιθυμία τους να συμβιώνουν με άλλους ανθρώπους. [229 λέξεις]

ΘΕΜΑ Β2.

1.Θ.Τ. 26334

Στο πλαίσιο του διαλόγου μεταξύ των δύο θεών (Δία και Ερμή), το ζεύγος των εννοιών *αιδώς* και *δίκη* χρησιμοποιείται για να προσδιοριστεί η έννοια της πολιτικής αρετής. Η *δίκη* είναι η αίσθηση και η εφαρμογή του σωστού στις σχέσεις μεταξύ των ανθρώπων, ενώ η *αιδώς* συνδυάζει σε γενικές γραμμές τα αισθήματα της ντροπής, της σεμνότητας, της τιμής και του σεβασμού προς τους άλλους και προς τον εαυτό μας. Τόσο η *δίκη* όσο και η *αιδώς* θεωρούνται απαραίτητες προϋποθέσεις για την κοινωνική συμβίωση. Καλούνται να λειτουργήσουν ως *πόλεων κόσμοι* και *δεσμοί φιλίας συναγωγοί*, απαραίτητα στοιχεία για να υπάρξει στην πολιτική κοινότητα τάξη, αρμονία και ομόνοια, ενότητα σωμάτων και ψυχών. Και ο Περικλής στο παράλληλο κείμενο από τον Επιτάφιο καθώς εξυμνεί το αθηναϊκό πολίτευμα, επισημαίνει ότι η ελευθερία που χαρακτηρίζει τον Αθηναίο πολίτη δεν τον εμποδίζει στο να συμπεριφέρεται με σεβασμό προς τους άλλους στην ιδιωτική του ζωή ενώ η υπακοή στους νόμους είναι αποτέλεσμα ελεύθερης συνειδητής επιλογής η οποία οφείλεται τόσο σε εσωτερικό κίνητρο (δέος) όσο και στο αίσθημα της ντροπής. Η έννοια της *αιδούς*, επομένως, φαίνεται να εμπεριέχει κυρίως ό,τι στη σύγχρονη εποχή αποδίδουμε με τις έννοιες «ντροπή», «σεβασμός» και «τιμή». Είναι η βασική απαίτηση που έχει η κοινωνία από έναν άνθρωπο ο οποίος επιδιώκει να λογίζεται ενάρετος. Πρόκειται για το αίσθημα της ντροπής και της αυθόρμητης οργής μπροστά σε κάθε άπρεπη πράξη (λ.χ. στην κακοποίηση των αδυνάτων) και ταυτόχρονα για το αίσθημα της τιμής που δεν μας επιτρέπει να αποδεχόμαστε την παραβίαση θεμελιωδών αρχών της κοινωνικής συμβίωσης σε συνδυασμό με τον αυτονόητο σεβασμό προς τον συμπολίτη μας, τον οποίο και αποφεύγουμε με κάθε τρόπο να ενοχλούμε ή να δυσαρεστούμε. [270 λέξεις].

2. Θ. Τ. 26167

Ο Σπινόζα επικαλείται την έμφυτη τάση του ανθρώπου να συγκροτεί ένα είδος πολιτικής κοινότητας και να συνυπάρχει με άλλους του είδους του. Θεωρεί ότι η πολιτική κοινωνία ανάγεται στη φύση και ότι η πολιτική κατάσταση δεν διαφέρει ριζικά από τη φυσική κατάσταση του ανθρώπου, για αυτό και το κράτος θεωρείται φυσικό, περίπου όπως στον Αριστοτέλη (*οι αιτίες και τα φυσικά θεμέλια του κράτους δεν πρέπει να αναζητούνται στα διδάγματα του λόγου, αλλά να συνάγονται από την κοινή φύση ή την*

κοινή κατάσταση των ανθρώπων). Επομένως, υποστηρίζει μια θεωρία του φυσικού δικαίου που ωθεί τους ανθρώπους να συνάπτουν κοινωνικές σχέσεις και να συνδιαμορφώνουν πολιτικά οργανωμένες κοινωνίες. Ο Σπινόζα έρχεται έτσι πιο κοντά στην αριστοτελική αντίληψη του ανθρώπου ως φύσει πολιτικῶ ζῶου επισημαίνοντας την εσωτερική ανάγκη η οποία οφείλεται στην ανθρώπινη φύση. Στο πλαίσιο αυτό η πρωταγόρεια αναγωγή του ανθρώπου στη φύση και η ομογένειά του με τα ζῶα είναι θέσεις συμβατές με τη διδασκαλία του Σπινόζα. Η αναγκαιότητα, επίσης, του νόμου για τη συγκρότηση πολιτικής κοινωνίας γίνεται εξίσου αποδεκτή. Ωστόσο, ο Πρωταγόρας στον μύθο του δίνει έμφαση περισσότερο στα ολέθρια αποτελέσματα (απειλή από τα θηρία, αλληλοεξόντωση, αφανισμός) που θα επιφέρει στον άνθρωπο η μη συγκρότηση οργανωμένων κοινωνιών. Τέλος, και οι τρεις διανοητές απορρίπτουν την ιδέα μίας φυσικής συνύπαρξης των ανθρώπων χωρίς νόμους, θεσμούς, κοινωνική οργάνωση, αφού κάτι τέτοιο είτε αντίκειται στην ανθρώπινη φύση (Αριστοτέλης, Σπινόζα) είτε θα οδηγήσει μοιραία στην αλληλοεξόντωση και τον αφανισμό (Πρωταγόρας). Οι διαπιστώσεις όλων είναι κοινές, χωρίς να συμμερίζονται το ίδιο πρωταρχικό αίτιο ως προς τη συγκρότηση των κοινωνιών. [252 λέξεις]

ΘΕΜΑ Β3.

1.Θ.Τ. 26334

1-α, 2-β, 3-α, 4-α, 5-β

2. Θ. Τ. 26167

1-γ, 2-ε, 3-α, 4-β, 5-δ

ΘΕΜΑ Β4. [Μονάδες 10]

1.Θ.Τ. 26334

δειλία-δέος-άδεια,

δικαστής-δικαστήριο-διάδικος,

νόμος-νόμισμα-διανομή,

φυλή-φυτό-φύση,

χρήμα-χρήστης-κατάχρηση

2. Θ. Τ. 26167

1-η, 2-δ, 3-ζ, 4-ε, 5-α